

DELBÁCSKA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Novisad, Trg Oslo-
bodjenja 3. szám. (Wagner palota.) Telefonszám:
137, éjjel 488. Sürgőnycim: „Délbácska”, Novisad

NOVISAD, 1925. SZEPTEMBER 20.
VI. évfolyam **VASÁRNAP** 218. szám

Előfizetési ára: egy óra 35, három óra 105, fél
évre 210 és egész évre 420 dinár. Kéziratokat
nem adjunk vissza. Egyes szám ára: 150 dinár

Elégia a nyugdíjról

Szellemi munkásnak lenni a békeévekben sem jelentett valami különös gyönyörűséget. A szabad pályákon mozgó emberek aránytalanul többet kerestek, mint akár a legjobban dotált hivatalnokok és mégis a hivatalnoki stallum tekintélyt jelentett, az élet biztonságának érzését kölcsönözte, különösen az állami hivatalnokoknak, akik abban a hitben dolgozták végig életüket, hogy késő öregségükre az állam majd gondoskodik nyugodt megélhetésükről. A nyugdíj volt az, mely a legjobb intellektuális erőket vonzotta a tisztviselői pályákra, a nyugdíj, mely hozadéka volt egy egész élet munkabefektetésének, mely függetlenítette a hivatalnokszülőket attól, hogy életük alkonyán gyermekeik segítségére legyenek utalva.

A háború, a sok erkölcsi és anyagi deváláció mellett, kétesértékűvé degradálta a nyugdíjat is. Azokban az országokban, amelyeknek valutája leromlott, nem jelentett többé biztonságot és gondtalan megélhetést a hivatalnokoskodás. A munkás osztályok jövedelme minden átmenet nélkül háromszorosan fölé emelkedett a tisztviselői élet standardnak, sőt voltak országok, amelyek kénytelenek voltak tisztviselő seregüknek felét elbocsátani s régi megalapozott egzisztenciákat a bizonytalanság fekete örvényébe taposni.

Ez az állapot azonban ma már Európa minden kulturországában végetért. A tisztviselők életstandardja újra emelkedett, egy bizonyos fokon stabilizálódott s még a legszegényebb államok is, mint például Magyarország és Ausztria, valutájuk stabilizálásával egyidejűleg újra rendezték a nyugdíjkérdést. Ezekben az országokban s főleg nyugaton a hivatalnoki kar visszanyerte régi tekintélyét, megszabadult a korrupció kísérleteiről. Egyedül az SHS. királyság és Románia ma már csak az állam, ahol az állami tisztviselői egzisztencia fajra, nemzetiségre és felekezetre való tekintet nélkül teljesen bizonytalan alapokon nyugszik, mert a kormány olyan hihetetlen alacsonyra szabta a nyugdíjakat s magát a nyugdíjazást olyan önkényesen kezeli, hogy ezáltal a tisztviselők sok esetben nélkülözik a lelkiismeretes munkához szükséges biztonság érzését, a megközelíthetlenséget s mindazokat az attributumokat, melyek a tisztviselői tekintélyt biztosítják.

Az egész köztisztviselői kar érzi ennek a szörnyű bizonytalanságnak fojtó légkörét, érzi teljes kiszolgáltatottságát ahelyett, hogy megfelelő pragmatika, megfelelő javadalmazás és főleg megfelelő nyugdíj biztosítása révén helyreállítaná a tisztviselői kar tekintélyét s a közönség körében is olyan köztudatot segítene kialakítani, mely méltó volna ahhoz a munkakörhöz, melyet a köztisztviselők ellátnak. Ha nincs meg a tisztviselői karnak az a tekintélye, melyre munkája révén igényt tarthatna, annak egyedül az az oka, hogy nincsen európai mintára megszervezett nyugdíjintézmény és a tisztviselők, ha öreg korukra nem akarnak kegyelemkenyéren, vagy koldusboton tengődni, akkor illegitim uton kénytelenek jövőjük biztosításáról gondoskodni. Lelkiismeretes munka csak anyagi függetlenség mellett képzelhető el, az anyagi biztonság légkörében, mely ha hiányzik, hiába minden fegyelem, minden törvény, minden külső dekórum.

A királyt óriási lelkesedéssel fogadták Crnagorában

A királyi pár diadalutja

A királyi pár utazása Crnagorában valóságos diadalmenet alakult. A lelkes montenegrói lakosság szinte tombolva ünnepli a felségeket, akik végigutazzak az egész országot. Tegnap Beranba és Kolasinba érkezett a királyi pár, ahol az egész lakosság kivonult fogadtatására. A király barátságosan elbeszélgetett az üdvözlésére megjelent deputációkkal és szívesen kezet szorított minden egyes tagjával Kolasinba való bevonulása alkalmával a tüzérezred díszlövéséssel üdvözölte a királyi párt. A király erre megszólította a tisztikar tagjait, akik mindnyájan crnagoracok. A község háza előtt Ivezics Radoszláv polgármester üdvözölte a felségeket. A lelkes tömeg erre szünni nem akaró üdvözlőalkalmak között a királyi párt elkísérte Marics Szima lakásáig, ahol a felségek megszálltak. Este fátylas menet rendeztek a felségek tiszteletére, az egész város fényárban uszott.

Kolasinból Podgoricába utazott a királyi pár. Diadalkapu fogadta, a néptömeg pedig beláthatatlan sokaságban vonult ki üdvözlésére.

A Pejjanovics testvérek házaiban küldöttséget fogadott a király, közöttük két kilencvenéves aggasztánt, akik a török háborúkban vettek részt. Az öreg hősök annyira elérzékenykedtek a király szeretetreméltóságán, hogy sirva fakadtak.

A király azután gyalog sétát tett Pod-

gorica főutcáin végig. Délben 1 órakor ünnepi ebéd volt, amelyen a hatóságok fejei és a város előkelőségei vettek részt.

Podgoricából a legszebb emlékekkel távoztak a felségek és rövid utazás után Osztrogba, onnan pedig Crnagora fővárosába, Cetinyére érkeznek. Cetinye óriási lelkesedéssel várja a királyi párt, nagyszabású ünnepély keretében akarja megülni a nevezetes eseményt.

Körülbelül 15.000 ember részvételére számítanak, s nem kevesebb mint 400 egyesület képviselői fogják üdvözölni a királyt, aki ma délután érkezik Cetinjére. A tegnapi nap folyamán a következők érkeztek a montenegrói fővárosba: Gjuricsics, Trifunovics és Vukicsevics miniszterek, továbbá Davidovics Ljuba, Spaho és Jojkics képviselők, valamint a radikális képviselők nagyszámu küldöttsége. A független demokratákat Kalember Joca képviseli. Feltűnően nagy számban érkeztek Cetinjére a görögkeleti egyházfők, többek között Zimonjics, Velimirovics, Dozsics és Irenej püspökök. A holnapi nap folyamán érkezik Dimitrije patriárka is.

A királyi pár tiszteletére ezertérítéku bankettet rendeznek. Cetinjén két napig marad a király s onnan Dalmáciába utazik, ahol már nagy készülődések folynak a felségek fogadtatására.

Amnesztiát ad a román király

Nagy ünnepek a király születésnapja alkalmával

Bukarestből jelentik: A király hatvanadik születésnapja alkalmával október 25-én országos ünnepeket terveznek. Az ünnepség alkalmával a király amnesztiát fog adni, amely a következő vétségekre terjed ki: Árulás és kémkedés háboru idején, feljebbvaló megsértése,

lázadás, katonai szolgálat alól való szökés, katonai okiratok hamisítása, békebeli kémkedés, háborus kémkedés. Valószínű, hogy az amnesztiát a polgári bűncselekményekre is kiterjesztik.

A román miniszterelnök otthon

Románia a kisebbségi ügyeket a belügyminiszter visszaérkezése után tárgyalja

Bukarest, szept. 19. A lapok jelentése szerint a külföldi újjáról visszatért Bratianu minisztertanácson számolt be párisi és genfi tárgyalásairól. A pénzügyminiszter kijelentette, hogy a franciákkal és angolokkal sikerült moratóriumos megegyezésre jutnia a háboru előtti adósságok ügyében. Az amerikai adósságok kérdésében Titulescu londoni követ Amerikába utazik az ügy rendezésére. Tatarescu belügy államtitkár a Balcesti-i antiszemita zavargásokról beérkezett jelentéseket terjesztette elő. Ezek

szerint egy ezredest és egy őrnagyot valamint több diákot letartóztattak. A minisztertanács elhatározta, hogy betilt minden antiszemita gyülekezést. A zavargás alkalmával elesett paraszt temetésére, minthogy zavargásoktól tartanak, szigorú intézkedéseket tettek. A minisztertanács végül elhatározta, hogy a községi választásokat még ebben az évben megtartják. A kisebbségi ügyek megvitatását a minisztertanács Duka külügyminiszter hazatérte utánra halasztotta.

Óriási aluminium telepeket fedeztek fel

A budapesti Magyar Hírlap értesülése szerint a Bakony és Vértes hegycsoportok között Halinka és Gánti községek táján óriási aluminium telepre bukkantak. Jelentéktelen mélységben körülbelül ötszáz

holdnyi területen bauxit telep van, amely az eddig felfedezett bauxitok között a legtisztább és csaknem teljesen tiszta aluminiumot lehet belőle előállítani.

A „Balkán“ a „Dnevnik“ vezércikk-írójával polemizál, aki a sumadijai és a montenegrói parasztokról, valamint a horvátokról megállapítja, hogy barbárok, az utóbbiak azért, mert katolikus vallásuk. Az ilyen kirohanások nemcsak az írónak, hanem a nemzetnek is ártanak és csak gyűlölet szítására alkalmasok, ami pedig a mostani viszonyok között egyáltalában nem opportunus. A cinizmus rendszerint nagyon távol áll az igazságtól. A sumadijai paraszt tetőtől talpig becsületes ember. A soluni fronton történt a háború alatt, hogy egy szlovén nemzetiségű őrmester aki az osztrák hadseregben szolgált, Sumadijában véres kegyetlenségeket követett el. Egy sumadijai szerb katona, aki ismerte az őrmestert, halálra kereste, de csak az összeomlás után talált rá Mariborban, amikor a szerb hadsereg diadalmasan előrenyomult. A szlovén őrmester halálápadtan borult térdre a szerb katona előtt, kegyelemért könyörgve. A sumadijai katona azonban átölelte, összecsókolta a szlovén katonát és a következőket mondotta: „Ne félj barátom, most szabadok vagyunk és testvéremnek tekintelek.“ Ez a példa a legjobb bizonyíték, hogy a sumadijai paraszt sohasem volt barbár. A crnogorác sem az, hiszen számtalan példa illusztrálja, hogy Montenegróban, ahol állítólag nincs kultúra, a legnemesebb és legbecsületesebb emberek élnek. Az 1877-iki harcokban történt Medun közelében, hogy egy vársánc elfoglalása alkalmával két montenegrói katona egy törököt fogott. A töröknek a kardja a csata hevében összetört, fegyvertelenül állt tehát a montenegrói katonák előtt. Az egyik montenegrói erre felkiáltott: „Koncoljuk fel ezt a gazembert, nem érdemel ez a kutya jobb sorsot.“ — Nem, válaszolta a másik, nem látod, hogy fegyvertelen? Erre a montenegrói lecsatolta saját kardját és odanyujtotta a töröknek: — Nesze, hitetlen, most védekezz!

Ami pedig a horvátokat illeti, határozottan vissza kell utasítani a „Dnevnik“ okfejtéseit. A horvátok épen azért kulturáltak, mert jó katolikusok, mert hisznek az Istenben, az örök igazságban és a makulálatlan tisztességben. A franciák is jó katolikusok, amiről a háború alatt is meggyőződhetünk, és vajjon ki állíthatja, hogy azért barbárok, mert katolikus vallásuk. A pesszimizmusnak is vannak határai. Nem nézzük az embereket rózsaszínű pápaszemen keresztül, de hiszünk és meg vagyunk győződve róla, hogy az emberiség a világegyetem legemesebb lényé, mert a természet nem alkot semmit, ami haszontalan, vagy felesleges volna.

A „Recs“ megállapítja, hogy a Vojvodina nincs megelégedve a megegyezés politikájával, a Vojvodina valóságos forradalmi akciót kezdett a megegyezés ellen, és ezt legjobban Miletics Sslavko tudja, aki a radikális eszme leglelkesebb híve. Utóbbi időben mindinkább szaporodik az elégedetlenek tábora, az első mámort felváltotta a csalódás. A türelmetlenek már nyíltan elégedetlenek, de a politika nem ismer türelmi játékot. Azzal próbálják lecsendesíteni a türelmetlen elemeket, hogy majd tisztázódik a helyzet, ha visszatér Pasics. Vajjon meddig lesz ez a nemzet a politikai kísérletek áldozata? Pasics most nem először „tér vissza“, nem ez az első eset, hogy a politikai helyzet kialakulása egyes személyekről tétetik függővé. Már hetedik éve, hogy állandóan kísérleteznek, kooperálnak, tárgyalnak, faederatív, monarchista és köztársasági alapokra bázisoznak az állam jövőjét és mindennek konkluziója „Majd ha visszatér Pasics“. A miniszterelnök azonban hallgat, nem azért, mert talán nem hisz Radicsnak, hanem azért mert ismeri a nemzet hangulatát. Pasics bölcsen hallgat és hallgatása talán annyit jelent, hogy az eseményekre akarja bízni a jövő kialakulását. Es az események nem váratnak sokáig magukra; a vojvodinai elégedetlenség, Pribicevics diadalutja, a viro-

vitikai eset valamint a többi tünetek valamennyien igazolják Pasics hallgatását. Nem lehet a nemzet szemébe port hinteni, a nép tisztán akar látni, Pasicstól pedig hiába várják a felzabardító szót. Mert ha Pasics meg is szólal,

keserű csalódást fog okozni azoknak, akik a helyzet tisztázását várják, akik a megegyezés örök tartósságában bíznak. Pasics szavai foszlányokba fogják tépni az álmadozók reménysegeit.

Danzig ügye a Népszövetség előtt

Genf, szeptember 19. A népszövetség mai ülésén a danzigi lengyel vitás kérdésekben megtartott tárgyalásokon a danzigi panasszal ellentétben a szakértő bizottság jelentését hagyta jóvá, a danzigi kikötőben megvonandó határok tekintetében. Sahn a szenátus elnöke a danzigi kormány nevében azt követeli, hogy a határendezés kérdését végleges

döntés céljából a hágai nemzetközi bíróság elé terjesszék. A népszövetségi tanács mai határozata folytán a Danzig város kerületében levő ez év januárjában befejezett három löszerraktárt azonnal ki kell ürítenie, míg a többi raktárak a tanács határozata alapján megmaradhatnak régi helyükön.

Uj magyar követségek és konzulátusok

A politikai és gazdasági kapcsolatok kiépítése céljából

Budapest, szept. 19. A hiányos külföldi politikai és gazdasági kapcsolatok kiépítése céljából a magyar kormány azt tervezi, hogy mindazokban a külföldi államokban, amelyek a magyar ipar és mezőgazdasági termékek elhelyezése szempontjából szóba jöhetnek, követtséget, vagy konzulátusi hivatalokat állít fel. Így már a legközelebbi időben követtségeket állít fel a kormány Athénben, Madridban, Sao-Paulóban pedig konzulátusi hivatalt létesít. Illetékes helyen az új külképviseletekre vonatkozólag a következőket mondták: Junius 17-én Spanyolországgal Madridban megkötötték a kereskedelmi szerződést, legközelebb tehát fel-

állítják Madridban a magyar követséget. A magyar iparnak és mezőgazdasági gépeknek Spanyolország igen fontos exporthelye és így a követség felállítására föltétlen szükség van. Görögországgal már június 4-én kereskedelmi szerződést kötöttek, a kölcsönös kedvezmények alapján. A Monarchia összeomlása óta Görögországban egyáltalában nem volt képvisellete Magyarországnak, holott a görög piac különösen a magyar cukor, kézmű és gépipar szempontjából rendkívül fontos terület. Athénben valószínűleg nem követ, csak egy ügyvivő boyolitja le az ügyeket.

Tömegostrom Chamberlain ellen

Háromszáz újságíró egyszerre csinált interjút Anglia külügyminiszterével

Genf, szeptember 17. Délután fél tíz. Hideg eső csepereg a tó partján s a Hotel Beau-Rivage előtt álmos arcú újságírók s újságírónők gyülekeznek s lassan befelé indulnak a szállodába, ahol a földszinti rózsaszín szalónban Chamberlain angol külügyminiszter fogadja őket nemsokára egy tömegben valamennyit. Ezt a szokást az angol delegáció vezette be a genfi konferencián két évvel ezelőtt, hogy elhárítsa a külön interjúkérők ostromát s egyuttal egy esetleges lapok közötti féltékenységet is.

Egy kis különbség ezért mégis van a tavalyi és ideai angol sajtófogadtatások között. Tavaly: Lord Parmoor, Macdonald és Henderson estélyi ruhában fogadták a lapok képviselőit a ragyogó termekben, késő este, dîner után s örökké emlékezetes marad mindenki számára Macdonald ezüstös, szép férfifeje, amint remek szabású frakkjában, szivarral a szájában osztott jobbra és balra interjút, — kivétel nélkül mindenkinek, szívélyesen, közvetlenül. Azóta a helyzet megváltozott. Ma könnyörtelenek az újságírókkal szemben az angol delegációnál, pedig a külföldi lapok éppen eléggé képviselve vannak. Ma jelent meg a Journal Officielben az itt akkreditált hírlapírók névsora s ebből megállapítható, hogy hivatalosan 300 és egynéhány lap képviseltette magát a genfi konferencián.

Elsősorban természetesen a francia lapok szerepelnek 44 kiküldött munkatárssal, de utánuk mindjárt a németek következnek 32 külön tudósítóval, noha Németország ma sem tagja a Népszövetségnek. Az angol lapokat 26, a svájciakat 31 újságíró képviseli. Ez a tarka tömeg mind ott kavargott a Hotel Beau-Rivage előtt az őszi hideg esőben, de pont féltízkor már szép rendben együtt ül az egész társaság a rózsaszín-szalónban, ahol pár perccel féltíz után megjelenik Austen Chamberlain angol külügyminiszter, két titkár kíséretében, fekete zakója, sötétszínű nyakkendőjével már legendássá vált a közgyűlésen s igazgyöngy nyakkendője pedig egyesek iskolát csinált. Legtipikusabb képviselője az angol „gentleman“-nek.

Amint belép a szalónba, könnyed főhajrással üdvözlö az egybegyűlteket, majd leül az előre odakészített kis rózsaszín empirdivánra, keresztbetesz lábait, zsebéből arany cigarettatárcát vesz ki, felteszi jobbszemére feketezi-

nörös monokliját s tárcájából kivész egy közönséges — Satot. (Huszat adnak belőle egy frankért a genfi trafikokban.) Azután beszélni kezd. De nem mond semmi újat, vagy olyat, amit már tegnapi beszédében el nem mondott volna. Anglia a békét akarja, egész Európában, az egész világon. Erre egyelőre a leghelyesebb a garanciapaktum megkötése. — Kész Németországgal közvetlenül is tárgyalni. Reméli a közeli megegyezést. Pont. Szünet. Chamberlain mereven maga elé néz, új cigarettára gyújt s lassan engedi ki a füstöt orrán keresztül.

Ezután jöhetnek a kérdések. Mindenkinek van joga kérdéseket intézni a külügyminiszterhez. Viszont a külügyminiszternek nem kötelessége mindegyikre válaszolni. És hangzanak egymásután a kérdések, egyik merészebb, a másik szerényebb és hangzik a stereotip válasz hidegen, mereven, majdnem mindegyikre egyformán:

— Nem kívánok erre a kérdésre válaszolni.

Azután csönd, majd mind ritkább és ritkább, bátortalanabb és bátortalanabb kérdések. Végre teljes csönd.

— Nincs több? — kérdezi hirtelen Chamberlain.

Válasz nincs. Az angol külügyminiszter hirtelen felemelkedik, hidegen megbiccinti fejét és már is eltűnt. Titkárai utána. Az egész nem tartott negyven percig. Tíz óra elmúlt, féltizenegykor ülés a Salle de la Réformationban, a nagy újságíró-tömeg kitödul a szállóból és két perc múlva hatalmas autótábor robot az újságírókkal a közgyűlési terem, a Hotel Victoria felé a hideg reggelben, amely majdnem olyan hűvös, mint egy angol külügyminiszteri sajtófogadtatás.

Tánc! Tánc! Tánc!

A táncolni vágyó közönség szíves tudomására hozom, hogy szeptember hó elején táncintézetet nyitok a város központjában, amelyben felnőttek és gyermekek szakszerű képzést nyerhetnek az összes nemzeti és modern táncokban

Exkluzív kurzus! Polgári és sport kurzus!

Részletesebb tájékoztatást néhány nap múlva nyújtok. Kiváló tisztelettel **Dragutin Nemes** (1773-1x) okl. táncitanító

KISEBBSÉGEK

(—) **Keresztényszocialista néppárt címmel új párt alakul Szlovénzkóban.** Ungvárról jelentik: A russzinszkói keresztényszocialista pártban a már régebben dúló személyi ellentétek miatt bizonyosra veszik a szakadást. Pozsonyi jelentések szerint a párt szlovák alosztálya a Szüllő—Jablonsky csoport hallgatólagos beleegyezésével kiválik a pártból, amelynek másik vezére, Lelley Jenő főképpen a szlovák tömegekre készül felépíteni politikáját. Az anyapárt október 1-én tartja meg országos kongresszusát, Lelley pedig már szept. 27-én rendez országos kongresszust, szintén Kassán. Ungvári lapok „a nyugati keresztényszocialista pártszervezetek kongresszusát”-nak programjáról a következő információkat közlik:

1. Lelley hűveivel hivatalosan is kimondja a szakadást és megalakítja a szlovák, magyar és német osztályokkal a keresztény-szocialista néppártot.

2. Megejtik az új párt jelöléseit a legközelebbi választásokra.

Amint látható, a szlovénzkói és russzinszkói magyarság között is dühöng — az egység.

(—) **Cseh iskolapolitika.** Az égeri körületben levő szinnémet Liebenstein községben nemrég avatták fel az új cseh állami iskolát. A szeptemberi beiratásoknál azonban egészen váratlanul kiderül, hogy egyetlen cseh nyelvet beszélő iskolaköteles sincsen a faluban. A furfangos cseh közoktatásügyi politika csak úgy menekülhetett meg a blamáztól, hogy az állami szegényházban lakó két német családot arra kényszerítették, hogy magukat cseh anyanyelvűeknek vallják. Ilyen címen sikerült a két család négy iskolaköteles gyermekét a cseh állami iskolába beírni. Így jár kezére a prágai közoktatásügyi politikának a — lakáshiány...

(—) **„Mindenki kém...”** A „Brassói Lapok” közli ezt az erdélyi állapotokra fölöttébb jellemző kis hírt: Haberstumpf Károly m. kir. vallás- és közokt. miniszteri tisztviselő szülei látogatására magyar utlevéllel hazajött Székelyudvarhelyre, ahol szülein és szükebbkörű családi rokonságán kívül senkivel sem érintkezett. Napokig még a kapun sem járt ki, annyira a családi körben való tartózkodásra szorította a rövid ideig tartó látogatását. Annál nagyobb volt tehát a meglepetése, amikor a napokban beállított hozzá egy detektív s a brassói sziguranca rendeletére való hivatkozással azonnal letartóztatta és még aznap délután Brassóba kísérte. Harmadnap reggel az anyja Jodál Gábor dr. ügyvéddel Brassóba autózott, de már nem találta meg a fiát, mert előző napon Bukarestbe vitték. Letartóztatásának okáról, mely általános megdöbbenést okozott Székelyudvarhelyen, sem ott, sem Brassóban nem tudtak felvilágosítást adni a szülőknek és hozzátartozóknak, akik ennél fogva a legteljesebb kétségben vannak a bizonytalan és ismeretlen sorsba került letartóztatott felől. Még azt sem tudják, milyen gyanu vagy miféle körülmény alapján tartóztatták le a magyarországi tisztviselőt.

(—) **„A kisebbségi kérdés szociális probléma.”** Kolozsvárról jelentik: A román parasztpárt egyik nagyképzettségű tagja, dr. Radulescu Ilié tegnap többek között a következőket mondotta egy kolozsvári magyar lap munkatársának:

— A parasztpárt véleménye az úgynevezett kisebbségi problémáról is tiszta és pontos: A Parasztpárt mint demokratikus politikai alakulat és a román nép többségének: a parasztságnak képviselője őszinte közeledési politikát akar követni a kisebbségek felé. Olyan alapokra fogja lefektetni kisebbségi politikáját, melyek azt merőben különböztetik az eddigi pártok ismeretes kisebbségi politikájától. Szem előtt tartva a békeszerződéseknél a kisebbségekre vonatkozó kikötéseit. A Parasztpárt a kisebbségi kérdést a román állam belpolitikai problémájának látja és úgy gondolja, hogy egyedül csak a szociális jogok életbe léptetésével oldható meg. Más szóval a kisebbségi

ségi problémát társadalmi és nem szorosan vett nemzetiségi jellegűnek látjuk, amilyenné azt a román reakció akarja kovácsolni.

(—) **Az erdélyi magyar iskolák sorsa.** „A kisebbségi iskolák új veszedelme” címmel az „Aradi közlöny” tegnapi száma a következőket írja: 17.) Az élet-halálharcot folytató kisebbségi felekezeti iskolákat újabb, alapjában súlyosan megtámadó veszély fenyegeti. A közoktatásügyi törvény 19-ik szakasza ugyanis csak abban az esetben engedi meg a kisebbségi tanulók felvételét a felekezeti iskolákba, ha ugyanabban a városban, vagy községben működő állami iskola igazgatója ehhez hozzá-

járul. A most folyó beiratkozások alkalmával ezt a beleegyezést az állami iskolák igazgatói rendszerint megtagadják. Pakolca község állami iskolájának igazgatója erre való hivatkozással, hogy a gyermekek állami óvodába jártak, tehát tanulmányaikat állami elemi iskolában kötelesek folytatni, megtiltotta, hogy a kisebbségi tanulókat felekezeti iskolába beírassák. Hasonló hírek érkeznek egész Háromszék vármegyéből. A református egyház igazgató tanácsa a napokban megbízottat küld Bucurestibe, hogy Anghelescu közoktatásügyi miniszternél interveníáljon a sérelmes rendelkezés visszavonása érdekében.

SHS HADIKÖLCSÖNKÖTÉNYEKET HAMISÍTOTTAK GRÁCBAN

Revolveres hajsza Zagreb uccáin

Egy gráci nyomdában 12.000 darab SHS hadikölcsönkötvényt hamisítottak — A hamisító banda egyik tagja kiugrott a robogó vonatból

A „Délbácska” tegnapi számában távirati jelentés alapján már röviden közöltük, hogy a maribori rendőrség egy nagyszabású hadikölcsönkötvény hamisító bandát leplezett le. A nagy feltűnést keltett esetről ma az alábbi részleteket jelenti a „Délbácska” beogradi tudósítója:

Ezévi augusztus hó 20-án a pénzügyminisztérium átiratot küldött a zagrebi főispánnak, amelyben értesítette, hogy egy beogradi banktisztviselő több tételben 250—250 darab hamisított hadikölcsönkötvényt bocsájtott áruba, amelyeket a nyomozás adatai szerint eddig ismeretlen zagrebi egyénektől szerzett be. A litografiai uton készült kötvények általában sikerült hamisítványok, s csak több betűhírből ismerhetők fel. Így például a hamisítványon az eredeti „zgoditak” helyett „zagoditak” a „svake” helyett „svote” és a „kasama” helyett „kasima” olvasható.

Megindul a nyomozás

A leirat vétele után a főispán magához hivatva a zagrebi rendőrfőkapitányt, s a titokzatos ügy felderítésére csakhamar a legszélesebbkörű nyomozást vezették be. Julius 4-én aztán váratlanul fordulathoz ért az addig eredménytelen nyomozás. A Maribor-celjei vasutvonalon szolgálatot teljesítő pénzügyőröknek feltűnt egy utas, aki feltűnő idegességgel figyelte a kofferjét. Amikor felszólították, hogy nyissa ki a bőröndöt, kijelentette, hogy elvesztette a kulcsokat. Leigazoltatásánál kitűnt, hogy Rettel Alajos a neve és zagrebi lakos. Miután feltűnő zavartan viselkedett, le akarták tartóztatni, de

a különös utas Pragersko (Pragerhof) állomás előtt az ablakon keresztül kiugrott a robogó vonatból.

A maribori állomáson felbontották a bőröndöt, s abban 685 darab hamisított kölcsönkötvényt találtak. A nyomozás megállapította, hogy Rettel nem zagrebi, hanem celjei lakos. A

rendőrség azonnal házkutatást tartott a lakásán, de csupán egy gyanús noteszt sikerült találni, amelyben egy Zagrebban lakó, Iglics József nevű egyénre vonatkozó feljegyzések voltak olvashatók.

Elfogják Rettel

A noteszben talált zagrebi cím alatt másnap sikerült lefűlelni Iglicset, akiről rögtön megállapítást nyert, hogy feltűnően „hasonlít” Rettel-hez. A meglepett ember nem is tagadott sokáig, bevallotta, hogy Rettel-vel azonos. Amikor a főkapitányságra akarták kísérni,

a megbilincselte ember kiszakította magát őrzői kezéből, s valahogyan kikapcsolta bilincseit is, s revolveréből a vad hajsza alatt több lövést adott le üldözőire, akik közül egy detektívet súlyosan megsebesített.

Hosszu és izgalmas hajsza után sikerült az elszánt gonosztevőt a rendőrségre szállítani, ahol aztán töredelmes vallomást tett. Rettel elmondta, hogy még áprilisban megismerkedett egy Iglics nevű emberrel, aki viszont egy Markovics nevű emberrel hozta össze, aki magát „miniszteri tisztviselő”-nek mondta. Markovics eszelte ki a hadikölcsönkötvények hamisításának tervét. Ebben az időben mindhárman Grácba utaztak, ahol egy Kunske nevű nyomdász hatmillió osztrák koronáért két hét alatt 12000 darab kölcsönkötvényt állított elő. Ezek egy részét akarta az SHS királyságba átcsempészni, amikor a maribori vonalon a pénzügyőrök felismerték.

A vallomás alapján csakhamar letartóztatták az igazi Iglicset is, s a zagrebi rendőrség kérésére házkutatást tartottak a gráci nyomdász lakásán, ahol 920 darab hamisított részvényt találtak, s lefoglalták az összes nyomdai eszközöket. A szökésben lévő Markovics felkutatására a nyomozás nagy apparátussal folyik.

Elportadt bűnösök, egérrágták afták...

Betörés az örménytemplomba — 135 évvel ezelőtt — Amikor még német saruban és debreceni szörgubában szökött a tolvaj — Volt humor a disznótolvajokban régen is

Régi, fakó iratok amelyeknek egy részét a város háza padlásán tanyázó egerek kinukban elrághatták, hosszú glédában sorakoznak most a városi levéltárban és beszélnek apáinkról azok ügyes bajos dolgairól. Pontos, megbízható és lelkiismeretes emberek lehetnek Szlávnic Rankónak a mai főlevéltárnak elődei mert mindent megovtak a jövő számára, a városi népszámlálás adatait éppen úgy, mint a kurrensokat, a körözöleveleket, amelyeket akkor kinyomatva nemcsak Magyarország, hanem az egész monarchia minden községébe és városába eljuttattak.

Ilyen kurrensból tudjuk meg, hogy 1790-év Szent Jakab július havának 4. és 5. közötti éjjelen betörő járt az örmény katolikus templomba. A betörő az ablakon keresztül jött a templomban, ahonnan egy nagy ezüst lámpát egy kis ezüst lámpát egy ezüst szentségtartót egy ezüst kelyhet egy ezüst feszületet és egy misemondó ruhát lopott el. Másnap 6-án éjjel már a futaki katolikus templomot látogatta

meg az ismeretlen betörő és onnan is elvitte az összes ezüst és arany kegyzereket, sőt a misemondóruhákat is. Hogy kivolt a betörő azt a nemes város rendőrsége nem tudta megállapítani.

Ugyancsak 1790-ban Szent Jakab havának 23-án kirabolták Tolnai Pál polgárt is. Zsellére, Ujfalusi József kitörte házában falát és szobájából kivette pénzesládáját, amelyet a kertben felfeszített és a benne levő 1000 forintot magához véve megszökött. A kurrens szerint Ujfalusi József kék paraszt laibliban, hasonló alsó pruszlikban, debreceni fekete szörgubában, német saruban és pöre) gatyában szökött el, magyarul jól, ólálul és szerbül csak hebegve beszél.

Ezek után egész biztosan elcsípték a pandurok valahol Ujfalusi Józsefet.

A novisadi dunapart nem volt mindig olyan népes és élénk, mint ma. Ennek tulaj-

donitható, hogy Franz Hartmann altpontnier és Josef Zündler pontnier a dunaparton két sertést lőttek le 1836 július 11-én. Erre a suskusra csak októberben jöttek rá a katonai és polgári hatóságok.

Hartmann és Zündler pontnier-ek azzal védekeztek, hogy ők nem lőtték volna le a két hízót, ha bizonyos Lakatos József nevű lóhajcsár nem akart volna hosszú spárgára erősített horoggal disznót fogni. Ez a Lakatos a disznóhorgászással megbolygatott egy egész kondát, és ők csak az innen elszabadult sertéseket lőtték le. A katonai hatóságok azonban nem fogták fel ilyen kedélyesen sem a sertésekre való vadászatot sem a horgászatot, ami kitűnik a petrovaradini katonai hatóságoknak a városi rendőrséghez október 24-én intézett átiratából, amelyben bejelenti, hogy nem küldheti el kihallgatásra Hartmann és Zündlert, mert az október 22-én elszenvedett büntetés következményeiből még nem gyógyultak ki.

Ugy látszik akkoriban még nem voltak olyan szemérmesek a hatóságok, mint ma, mert nem titkolták el a botlásokat.

A budai királyi helytartótanács rendeletére 1779-ben összeszámlálták Uj-Vidég szabadkirályi város lakosságát. A népszámlálás szerint, amit 1780-ban fejeztek be városunkban 7593 lakos volt, akik vallásfelekezete és nem szerint így szoltak meg: romai katolikus: felnőtt férfi: — 662, kiskorú — 446, felnőtt nő — 764, kiskorú — 431. Görög-keletiek: felnőtt férfi — 1643, kiskorú — 1023, felnőtt nő — 1676, kiskorú — 948. A házások száma pedig 1968 volt.

A milliós pénzbüntetések megint kísértenek

Mint ismeretes, a nyár folyamán óriási feltűnést keltettek azok a milliós pénzbüntetések, amelyekkel egyes novisadi kereskedőket adóeltitkolás címén sújtották. A kereskedők felebbezése folytán a pénzügyminiszter később megsemmisítette a büntetéseket, a törvény értelmében azonban az adóelvitel bizottságnak újból tárgyalás alá kell vennie az ügyeket. Mint most értesülünk, az adóelvitel bizottság még e hó folyamán fogja tárgyalni az adóelvitel eseteket. A kereskedők körében meglehetősen nyugtalanságot keltett a „lex Matics“ újrafelvétele, de valószínű, hogy az adóelvitel bizottság sokkal enyhébben fogja kezelni az „adóelviteléseket“, mint a novisadi pénzügyigazgatóság statáriális bírósága és a kereskedők végre megszabadulnak a rájuk nehezedő lidércnyomástól.

Elsülyedt a petrovaradini sörgyár vontatója

A petrovaradini sörgyár egy vontatóhajója tegnap délelőtt egy nagyobb sörrakománnyal hibás manővrozás folytán a novisadi part közelében elsülyedt. A sörrashordók a vízbe estek és a Dunán lefelé egészen Kátyig usztak, ahol vállalkozó szellemű nebulók és pecázók kihalászták. Egyes hordókat sikerült megmennteni, nagyobb részük azonban a sörbarátok birtokában rekedt. Mire a nyomozók Kátyra értek már csak üres hordókat találtak, tartalmukat jóízűen elfogyasztották a szomjas pecázók.

Győződjön meg **tüzifa szükségletét** róla, hogy a legjobban fedezheti **D. D. za Eksploataciju Drva-nál**, Novisad. Telefon 455. A Strand mellett.

Csinos vaságyak sodrony matraccal részletfizetésre **600 dinárért** kaphatók **Pektónál** Novi Sad, Ustavska ulica 29. szám.

CSÁNYI ZOLTÁN, LAKATOS Novisad, Zeljeznička (Petőfi) ul. 38. szám. Összezsukható vaságyak, sparherdek, gyermekkoszik legolcsóbb árban kaphatók. - Nikkelez. - Galvanizoz.

NYUGDIJASOK KÁLVÁRIAJA

Tíz dinárból él naponként a püspök unokahuga

Lelőtték a családfenntartó leányt, anyjának pedig redukálták a nyugdíját — Hogyan él a meggyilkolt Lengyel Anikó édesanyja? — Éhbér nyugdíj helyett harmincharom évi szolgálat után

Szubotica-i tudósítónk jelenti: Harmincharom évi szolgálat után nyugdíjazták 1923. június havában Szubotican Lengyel Tamásné övönőt. Miután az asszony Szubotican leszolgált 33 évet, 5 hónapot és 2 napot, megkérdése nélkül nyugdíjba tették, természetben élvezett lakásából tél közepén könyörtelenül kitétték 4 gyermekével együtt, s aztán — mi történhetik a nyugdíjazás után? — nem folyósították neki kilenc hónapig a nyugdíját, sőt még csak előleget sem adtak későbbi nyugdíjára, hanem eltartását és gyermekeinek a gondozását a jó Istenre bízták, aki tudvalevően gondozza a mezők liliomát és az erdei madarakat is. A szegény asszony 4 kiskorú gyermekével februárban egy nyitott szin alá ment lakni, mert a lakáshivatal nem tudott neki lakást teremteni. Végre könyörületes szívek magukhoz vették, kilenc hónap múlva magához tért a közoktatásügyi miniszterium és kiutalt részére 1924. április elsejétől havi 1618 dinárt és 31 parát.

Csendesen éledgett a kis család egy esztendőig; 1925. május elsejére azonban eszébe jutott Pribicevicseknek, hogy a Davidovics-kormány közoktatásügyi minisztere nagyon nagy összegben találta megállapítani Lengyel Tamásné nyugdíját és ő most már csak havi 1068 dinárban és 31 parában szabta meg a további havi nyugdíjat. A család már pár hónapja kiköltözött Palicsra és itt érte őket az a szörnyű szerencsétlenség, hogy július 14-én, francia-napkor, cseresznyeszedés közben lelőtte a családfenntartót, a 15 és fél éves Anikót egy 23 éves naplopó, Almási Antunovics József, aki azután magára lőtt, de kigyógyult sebéből.

Pár száz dinárral Anikó is hozzájárult a kis család fenntartásához; ez nagyon is elkelt mert július elsejétől fogva Lengyelnek csupán 618 dinár és 31 para nyugdíjat folyósítottak csak. Természetesen jól ügyelven arra, hogy a 31 para az összeg végén megmaradjon, de a dinárok számát közben tizzel, százzal

s a végén már ezerrel kisebbitették.

Ezenkívül azt sem felejtette el a bölcs szám-igazgató, hogy ezekből a kifizetésre kerülendő havi nyugdíjacska-összegekből holmi apró-cseprő levonásokat is eszközöljön, az adón kívül is, úgyhogy májusban és júniusban 100—100 dinárt, attól fogva pedig havonta 50 dinárokat vonnak le a 618 dinárból is, mindaddig, míg le nem telik a nyugdíjazás keltétől a kilencedik hónapban felvett „elmaradt“ 4800 dinár többletnek — melyet „tévesen“ utaltak ki — a visszatérítése. Ilyenformán 50 dináros alapon Lengyelétől még teljes 90 hónapig, vagyis 7 és fél esztendőn keresztül levonnak 50 dinárt a 618-ból. Így kap havonta három kiskorú gyermekével együtt 550—560 dinárt.

Ebből fizet lakbért 250 dinárt, marad tehát a megélhetésre a 4 száznak 300 dinár, vagyis naponta 10 dinár.

Igaz, hogy az az iskolaszoiga, aki csak 16 évig szolgált, 980 dinár nyugdíjat kap; igaz, hogy egy iskolaszolga rendes fizetése 780 dinár: de ez kap lakást is!

Különbben teljesen hasonló sors érte Irenéj pravoszláv püspöknek az unokahugát, nővérének a leányát, Hajdukovics Bojana övönőt is, aki 26 évig működött Szubotican és ugyancsak 500 dinár nyugdíjat kap most a közoktatásügyi miniszteriumtól. Minthogy ő 200 dinárt fizet Szubotican lakásért, neki is marad havonta 300 dinárja, amit ha jól beoszt, minden napra csak 10 dinárja jut. (Persze nála csak egy szája.) De ha ezt a nyugdíjat nem tudja rendesen beosztani, akkor minden hónapban egy-két butordarabját kell eladnia, hogy éhen ne haljon.

Hogy azután a most bekövetkezendő télre honnan vesznek — ő is meg Lengyel is — fát, azt a közoktatásügyi kormányzaton kívül csupán a jó Isten tudja, a madarak és liliomok gondozója.

Tegnap nyitott meg a kiviteli kongresszus Beogradban

A bánági és bácskai kereskedelmi körök részvétele

Az ország területén fennálló kereskedelmi és iparkamarát, valamint a többi közgazdasági egyesületek kongresszusa tegnap nyitott meg Beogradban. A kongresszuson megállapítják az október elsejének meginduló kivitel várható forgalmát.

A kongresszus főcélja annak megállapítása lesz, hogy a szeptember elsején kezdődő kiviteli szezonban, amely a jövő évi augusztus végéig bezárólag tart, milyen mennyiségű belföldi terményt, ipari cikket számíthat az SHS állam külföldre szállítani. Mennyi a felesleges vagyis mennyi marad meg a belföldi szükséglet fedezése után, a kivitelre számítható áruból mennyi kerül — előreláthatólag — ténylegesen a külállamokba és mennyi marad vissza. Ennek meghatározására azért van szükség, hogy megállapíthassák a kiviteli ellanyulása esetén az indító okot és a bajt még idejében orvosolhassák.

Értesülésünk szerint még más fontos kérdéseket is napirendre tűztek. Így többek kö-

zött az ugylátszik már örökké kísértő adókérdést, amelynek megtárgyalásánál megvitatták azokat a reformokat is, melyeket a sérelmek szanálására alkalmasnak tartanak. Szönyegre kerülnek a munkásvédelemről, a munkafelügyelőségekről (inspekcióról) és a munkásbiztosításról szóló törvények és megbeszélnek a szükséges változtatásokat, melyeknek kieszakölése, illetve a parlament elé való terjesztése érdekében lépéseket fognak tenni. Napirenden szerepel még a harmadik nemzetközi kamarai kongresszusról a jelentéstétel. Végül intézkedést kérnek a gyógynövény kiszállításának elősegítése és a jugoszláv komló külföldi piacának biztosítása érdekében.

A Bánágból és Bánátból az összes gazdasági érdekeltségek küldték el képviselőiket a kongresszusra.

Olvassa a Délbácskát!

MÉG CSAK SZEPTEMBER 20-án az APOLLOBAN!

A HÁZASSÁGSZÉDELGŐ

Modern dráma a fővárosi életből 6 felvonásban. Főszereplők: Reinhold Schüntzel, Erika Glössner és Erna Morena. Fényes kiállítás! A nagyváros éjszakai élete! Nagy szenzáció!

HIREK

Jegyzőkönyv

felvétel 1925. nemtudományadikán a genji népszövetségi palota leszerelési főbizottságának tanácskozási ülésén. Jelenvoltak: a megjelent alulírottak megjelenésben meg nem akadályozott megjelent fő-, al-, mellék — bal és jobb, hátsó, első, inneső és tulsó, hátraarc és jobbranézz bizottságainak tagjai.

Tárgysorozat:

A leszerelés kérdése, vonatkozással a felszerelt leszerelések leszerelésének leszerelt felszerelése és a leszerelő leszerelés leszerelésének felszerelt leszerelésére, különös tekintettel a nemzeti kisebbségek kisebbségének kisebb kisebbségére.

Elnök: Az ülést megnyitom. Következik a napirend első és utolsó pontja: A leszerelés és a világ államainak álláspontja az állami államalkotó államok államainak állami szempontjából.

Painlevé: Tisztelt közgyűlés! A leszerelést nem fogadom el. Előbb szereljünk le a druzok, a rifkabilok és a szírek. . .

Szir Chamberlain: A lordok háza nevében tiltakozom a szírek megsértése ellen.

Painlevé: A szíriai szíreket értettem, nem a lordok házát. Voilá, monsieur! Különben is a leszerelés egy marhaság s ebben nem osztozom a kisanant véleményét.

Benes: Ma uctá, pané, én sem osztozok, csak abban az esetben, ha a szomszéd államok is leszerelnek. Na zdár!

Apponyi: Good morning! Bon jour! Bon giorno! Guten morgen! Dobro jutro! (A bizottság tagjai az óriási nyelvismeret hallatára elragadtatásban tapsolnak). Tekintettel arra, hogy a correre rapidamente con veicoli elve alapján a minoritási kisebbség majoritása a minoritási elv flagrans megsértése, je suis diplomate magnific, ezennel javasolom, hogy a leszerelési kérdést vegyék le a napirendről. Eppur si muove! Quo usque tandem Catilina patientia nostra!

Nincsi: Si tacuisses, philosophus mansisses! Magyarország titkos katonai készülődései miatt nem osztozom előttem szóló ékes-szólo elokvenciáját. Éljen a radikális-radicspárti megegyezés! Zsvio Radics!

Radics: Van szerencsém bejelenteni, hogy a Marzszenka sem egyezik bele a leszerelésbe. Pedig nagyszerűen érti a leszereléseket, azt magam is tapasztaltam már saját bőrömon.

A svéd kiküldött: Sächerhets tändstikor! One svefel and fosfor! A hollandi akció a Skagerak és Kattegat szempontjából nagy veszélyeket jelent hazámra nézve. Tekintettel az angol praepotencia kilengéseire és érdekszférájának bővítési kísérleteire, a leghatározottabban tiltakozom a leszerelés ellen.

Rendisz: Andra moen nepe muza politronon. A török-görög-román-jugoszláv-bolgármacedón-arnauta-albániai konfliktus a biztonsági paktum előterjesztésére indit. Pallas Athéne nevében Zeus és Trója hagyományainak megőrzése érdekében a leszerelést nem tartom időszzerűnek. Ugy segíyen engem Aphrodite!

Duca herceg: Az erdélyi telepések óriási veszélyt jelentenek a regális legalitás regalitätsza szempontjából. Zetreasca! Klu — klux — Klan!

A holland kiküldött: Amsterdam, Rotterdam, Simonyi-Semadam, Berlingske Tidende, Norderney, Cande! Rotterdamsche Courant! Sapperment Nederland! Bensdorp cacao! Srao-Hanao! Zikcene zakcene, Peer-Gynt-Suite, Pentele!

A spanyol kiküldött: (A Carmen indulóját füttyörészve). Toreadore.. Habanera, banditiera, segnorita, trubaduros, penkala és romaduros. Primo di Rivera nevében a grúzok és blúzok ellen a legsürgősebben javasolom, hogy katonai haderőnköt nyolcvan millióra

emelbessük fel. Apage satanas, rif-kabilos Ma-deiras!

Painlevé: Uraim komoly idöket élünk. A jelenkor leghiresebb emberei...

Radics: Rin-Ti-Tin és Abd-el-Krim! (Óriási derűtség).

Cankov: (felpattan) Bolgarskaja... Ne tréfáljanak az urak!

Ez nem kupaktanács, hanem népszövetség.

Az osztrák kiküldött: Der Cankov zankt schon wieder...

Bratianu: Már megint bratyiznak az urak! Zetreasca devla!

Kemal-pasa: A moszuli kérdés politikai orientációnk legkényesebb eseménye. Az angolok szemtelensége, o allah, la illah, a legvakmerőb sematikai szemtitizmus.

A magyar fajvédő: Erger, Berger, Schossberger!... (A cionisták kivonulnak).

Chamberlain: Shoking! Who is my waterproof? Good save the king! (kivonul).

Benes: Zroszharjem futrováni strozák! A leszerelési kérdés döntő stádiumba jutott. Proponálom, hogy a legközelebbi népszövetségi ülést Prágában tartsuk meg. A Pilzeniben.

Az ausztráliai kiküldött: Én a Szendvics szigeteket tartanám a legmegfelelőbb helynek.

Painlevé: A szendvicsről jut eszembe, hogy az urak talán éhesek. Mindnjában a vendégeim! A leszerelési konferenciát ezennel be-rekesztem. Éljen az összetartás! Liberté, fraternité egalité! (Az urak a Marseillaise hangjai mellett a büffébe vonulnak. A menet élén haladnak Rádics és Wilsonné, Painlevé és Marzszenka, utánuk a maharadzsa, Cankov és a többi vendégek. A teremre és a kiküldöttekre sötétség borul.)

A főbizottság albizottságának hátsó mellékbizottsága nevében:

K. A.

*

1925. szeptember 20. Vasárnap

Római katolikus: *Eusztáh*. Protestáns: *Friderika*. Görög keleti: *Szocont*. A nap kel 5 óra 43 perckor, nyugszik 6 óra 3 perckor. A hold kel 5 óra 51 perckor, nyugszik: 3 óra 19 perckor. — Nemzeti Színház: A bajadér. Apolló mozi: A házasságszédelgő. Odeon: A kis lord. — **Labdarugás:** NAK—Sombori Sport (NAK pálya, d. u. fél 5 órakor).

Időjárás: A légnyomás hulláma az Eszaki tengertől a Balkánig terjed. Az idő csendes, de sokhelyütt felhős, kevés esővel. Derült az időjárás országunk déli részeiben, Gruzson és Osijekon. A hőmérséklet a Balkánon, Olaszországban és Németországban emelkedett, másutt süllyedt. **Jóslat:** Országunkban a légnyomás csökkenése a szelek gyengülése várható. A felhőzet általános marad, reggeli köddel és gyengébb csapadékkal. Derült idő csak helyenkint várható. A hőmérséklet emelkedése valószínű.

*

— A református templom jubileuma.

A noviszádi református templom fennállásának hatvanadik évfordulóját október 15-én ünneplik meg. Délután fél 11 órakor istentisztelet lesz, este nyolc órakor pedig ünnepi istentisztelet, amelyen a vendég papok fognak beszélni.

Elhalasztották az újságíró szekció közgyűlését. A noviszádi újságíró szekció mai rendkívüli közgyűlését elhalasztották. A közgyűlést a szkoplyei kongresszus után fogják megtartani.

— Az Ingenyenyer Egyesület a legközelebbi napokban megkezdí a népkonyha felállítására szükséges előmunkálatokat. A népkonyha felállítása nagy anyagi áldozatokat kíván s az Ingenyenyer vezetősége arra kéri a nemes emberbarátokat, hogy tömegesen lépjenek be az Egyesület tagjai sorába, hogy ezzel is elősegítsék a népkonyha megszervezését. Sok novisádi szegény rettegve gondol az idei télre, amely súlyos gondokkal terheli meg az amugyis nagy nyomorúsággal küzdő szegényeket; a népkonyha valósgos jótéteményt jelent a szerencsétlen emberekre, akiknek alkalom

adódik, hogy legalább éhségüket csillapítsák a népkonyha helyiségeiben. Az Egyesület védnöki állásait ezideig Csirics Irenej görög keleti püspök, Horvát Lajos református, Fábry Bertalan evangélikus lelkész és Kiss főrabbi vállalták el. — Aschenbrenner Károlyné és egy magát megnevezni nem akaró emberbarát 500-500 dinárt adományoztak az egyesület céljaira.

— Elveszett briliáns függő. Dr. Brezovszky Nándorné néhány nappal ezelőtt elvesztette briliáns fülbevalóját. A becsületes megtaláló ezer dinár jutalmat kap.

— Eltemették Fall Leót. Bécsből jelentik: Tegnap délelőtt 11 órakor kezdődött Fall Leó temetésének szertartása. A sírnál a magyar színészek és zeneszerzők nevében Hel-tai Jenő bucsuzott a nagy komponistától. A nagyhatású bucsuztatás után a bécsi zenei világ kiválóságai beszéltek, majd elhelyezték kriptájában a híres zeneszerző hamvait.

— Az angol külügyminiszter a kínai helyzetről. Londonból jelentik: A Pekingbe kiküldött bizottság tiszteletére adott villásreggelin Chamberlain külügyminiszter megemlített, hogy milyen most a helyzet Kinában. Rámutatott az ott tevékenykedő külföldi befolyásra, amely az uralkodó kormány kinasználásával a nemzet egy részét elienségeskedésre tüzei azok ellen az országok ellen, amelyek Kinával békében akarnak élni és hozzá kívánnak járulni a kölcsönös gyarapodáshoz. Kölcsönös jóakarattal az ellentéteket ismét kiköszöbölhetik.

— Adományok Novisad két katolikus templomának. A beltéri róm. kath. plébánia-templom részére Erti Bálint novisádi ékszerész egy a főoltárt miniatúrban ábrázoló talapzattal bíró gyönyörű aranyozott ezüstkeresztet, egy aranyozott, remekül díszített füstölőt, s egy hasonlóan művészi kivitelű, aranyozott tömjéntartót adományozott. A nagylelkű ajándékozó ugyanekkor nem felejtkezett meg a rókusi kápolnáról sem, amelynek egy remekbe készült, nehéz ezüsből vert, körülbelül hatvan centiméter magas oltárkeresztet, füstölőt és tömjéntartót ajándékozott. A remekművű kegytárgyak értéke kb. 20.000 dinár.

— A bajmoki halálkut. Bajmoki tudósítónk jelenti: Csütörtökön délben holtan találták a községi kutban Janó Gyula 62 éves kovácmestert. Janó az előző este tünt el lakásáról. Hatalmas követ kötött a derekára, s úgy ugrott a kutba. Erdekes, hogy rövid időn belül ugyanebben a kutban már ez a harmadik öngyilkossági eset. A község népe ezért ma csak „halálkutnak” nevezi a hirhedt piactéri kutat.

— Mire való a könyv. Mark Twain, a híres amerikai humorista halálának 15 éves évfordulója alkalmából egy amerikai lap a következő anekdotát eleveníti fel: Egy gazdag amerikai hölgy azzal a kérdéssel fordult Mark Twainhoz, hogy milyen értéket képviselnek nála a könyvek. Hát Istenem, válaszolta Mark Twain, ez egy kényes kérdés, mert a könyvnek az értéke mindig attól függ, hogy milyen célra lehet felhasználni. Egy szép és bőrkötésbe kötött könyv, nagy szolgálatot tesz nekem, mert azon a legjobban tudom megfenntartani a borotvámot. Egy olyan könyv, mely nem túl vastag, nagyszerűen használható a rozoga asztalábak alá támasztónak, egy foliás pedig vagy a kereskedő főkönyve kitűnő szerszámnak bizonyul önvédelem esetén, mert kifogástalanul üthetjük fejbe a támadót. A nagy atlaszkönyveket pedig és annak egyes lapjait eltörött ablaküvegek helyett használhatjuk ablakragasztónak. A könyvnek tehát mindenesetre hasznos értéke van, csak tudni kell vele bánni és a helyzet-hez alkalmazkodni.

(x) **Orvosi hír.** Szilassi László dr. rendeléseit október hó 1-én Novisadon Jevrejska u. 4. sz. alatt megkezdí, rendel. hugyszervi-sebészi (urologiai-sebészi, vese, húgycső stb.) betegségeknek.

— Letartóztatott zsebmetsző. Pénteken délután a suboticiai vonattal Novisadra érkeztek Sztojkov József 23 éves suboticiai ügynök és Sibicz József 42 éves kereskedő, miután mindkettő veszedelmes zsebmetsző és semmi elfogadható okot nem tudtak felhozni novisádi tartózkodásukat illetőleg, a rendőrség

csavargás miatt 30 napi elzárásra ítélte őket, azután pedig Suboticára toloncolja mindkettőjüket.

— **Kerékpáron Budapestről Novisadig.** Julivác Száva (Sebő) budapesti sportember kerékpáron jött Budapestről Novisadra. Julivác csak a rossz országutakra panaszkodik, amelyek igen nagy feladat elé állítják az országúti kerékpárosokat, nemcsak a Bácskában, hanem Magyarországon is.

— **Felvétel a kertészeti iskolába.** A novisadi kertészeti iskolába a földművelésügyi minisztérium és Novisad városa között kötött szerződése értelmében öt növendéket vesznek fel. Az iskola október 1-én kezdi meg működését és 1926. augusztus hó végéig tart. Mindazok, akik a kertészeti iskola tanfolyamát látogatni kívánják, jelentsék be részvételi szándékukat legkésőbb szeptember 20-ig a beltéri római-katolikus plébániában. A kertészeti iskolába felvételnél, 1.) akik 14 évnél nem fiatalabbak és 20 évnél nem idősebbek, amit a keresztlevéllel kell igazolni, 2.) akik elvégzették az elemi iskolát jó eredménnyel, amit iskolabizonyítvánnyal kell igazolni, 3.) akik egészségesek és testileg jól kifejtettek, amit orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni, végül akik jó magaviseletűek, amit erkölcsi bizonyítvánnyal kell igazolni. A tanfolyamra felvett növendékek ingyenes ellátásban, lakásban, fűtésben, orvosi kezelésben és tanszerekben részesülnek, azonkívül az iskola ruházatukról is gondoskodik.

"JUGOSLAVIJA"

Általános Biztosító Társaság
Fiókgazgatósága

Novisad, Zrinyi Péter u. 36.

TELEFON: 55.

Vállal mindennemű biztosítást. Károk 8 napon belül levonás nélkül rendeztetnek. — Helyi képviselőket keres.

SPORT

A mai nap sportja

Sombori Sport—NAK — Achilles kerékpárverseny

A novisadi sport késői krónikása bizonyára érdekes feljegyezni valót talál a mai napra. Ha egy város célirányos sportfejlesztésnek vázlatát megrajzoljuk, a különböző sportágak sok rubrikájával kell számolnunk. Novisad sportjának képe, sok fáradtságtól kímél meg bennünket ezen a téren. Hosszu-hosszu évek fejlődése egy sportág felé hajlik. A futball fejlődése egyetlenegy sportág felé hajlik. A futball fejlődött, visszaesett, hűen követte a gazdasági élet süllyedését, de anyagi kitarthatásával változatlan kitartással züllesztette le a sporterkölcseket.

Ma Novisad egy új sportággal gazdagodik. A kerékpársport úgy testnevelés, mint erkölcsfejlesztés szempontjából joggal kínálkozik legalább is egyenrangúnak lenni a futballal.

Itt is nagy tömegeket mozgat meg a sport, amely izgalmas és érdekesség szempontjából is a legelső között áll. A kerékpárversenyek a régi Novisad valamikor Európa szerte híres és izgalmas küzdelmeinek emlékeit varázsolja elénk. Reméljük, hogy az újjáéledő sportág ma délután tűzkeresztsége a régi lelkesedés és tiszta sporterkölcsek jegyében indul meg.

Az évtizedes régi sportághoz való visszatérés ünnepéhez stilszerűen alkalmazkodik a Sombori Sport—NAK futballmérkőzés.

Sombor és Novisad közel husz éve vetélytársak a sportban. A két város sportbéli fejlődése sok hasonlóságot mutat, amelyet az egymással való váltakozó kimenetelű eredmények igazolnak. Minden találkozás a bajtársi emlékekkel zárult. Hisszük, hogy a mai talál-

kozás a két város legrégebb két egyesülete között csak megerősíti ezt a régi összetartást.

A játék sorsát illetőleg minimális arányú novisadi győzelemre van kilátás. Nem szabad azonban elfelejteni azt, hogy Sombor egy otthoni vereség revánsvágyával áll ki és ez legtöbbször minden kombinációt és papirformát meghazudtol.

SOMBOR:

Pavics	Drljacsin	Kriszt
Payer	Sulyok I.	Osztroganac
Siflis,	Hippich,	Mayer,
		Kaich,
		Schwart

NAK:

Martin	Kovracsek	Alekszi
Heterle	Peikert	Antonics
Bertók,	Paszt II.,	Spiller,
		Schubert,
		Schäffer

Tartalékok: Németh, Balogh.

A NAK klubhírei. Az Indijára induló játékosok tartoznak legkésőbb 10 órára a pályán megjelenni.

Indiján a Concordia ellen a következő csapat játszik: Dussing, Pelikán, Varga, Majoros, Aranyosi, Boros, Neuwirth, Sándor, Weisz.

Fél 3 órakor az OSKV—NAK ifjúsági mérkőzésre Nikolics, Derner, Buchmüller, Otta, Molnár, Heitzmann Pilko, Ditrich, Greiling, Gerich.

Délelőtt 9-kor ifj. II.—Radnicski ifj. II. ellen.

Felkérem az alant felsorolt urakat, hogy ma vasárnap d. e. 11 órakor a Futtaki-uti Maros vendéglő külön termében megtartandó atlétikai értekezleten okvetlenül megjelenni szíveskedjenek; Barberics, Vermes, Fojt, Hegedűs, Lucianovics, Fehér György, Ibsics, Gögös, Beck J. Holicska, Geyer Károly, Gottwald, Fehér István, Alterov, Spirka, Hedvicsek, Bauer K., Lappy és André. Tárgysorozat az okt 4-i jubileumi országos atlétikai verseny technikai előkészületei. NAK sportkapitány.

Neurohr Elemér Novisad sportjának évek hosszú sora óta ismert lelkes harcosa, ma délelőtt fél 12 órakor tartja esküvőjét a katolikus templomban.

A Délbácska sportrejtvenypályázata. A rejtvények megfejtését a kivágtott szelvényre kell írni és a szerkesztőségbe beküldeni. A rejtvény megfejtői között 5 értékes tiszteletdíjat sorsolunk ki.

3. számú sportrejtvény.

Megjejtési határidő szeptember 26.

A megfejtést szeptember 27-i számunkban közöljük.

Megjejtés

A megfejtő neve és címe

A mult heti rejtveny-pályázat eredményét helyszüke miatt keddi számunkban közöljük.

KERESKEDŐK FIGYELMÉBE!

Mindenszentii gyertyák legolcsóbban Pektónál kaphatók Novi Sad, Ustavska ulica 29. szám.

A Krutsay-Millos est

Nincsen talán még egy városa a kontinensnek, amely annyira bizalmatlan új tehetségekkel szemben, mint Novisad. Épen ezért volt meglepő mindenki számára, hogy pénteken este olyan szép számban jelent meg a közönség a színházban, hogy tanuja legyen Krutsay Erzsébet és Milloss Aurél bemutatkozásának. Krutsay Erzsébetről csak annyit tudunk, hogy a budapesti operának volt táncosnője, Milloss Aurél ugyan táncolt már a színházban, és így már kaptunk izelítőt tehetségéből. A pénteki est ezután meggyőzött arról, hogy Krutsay és Milloss nagyobb bizalmat is kiérdemelt volna, mint amennyivel a város közönsége megajándékozta őket. Krutsay Erzsébet üde fiatalágával kiforrott művészetével, tökéletes ritmikájával magával ragadta a közönséget. Minden száma után megmegújuló taps fogadta, amely a Sába királynőjének méltánca után szinte el sem akart ülni. Milloss Aurél is teljes mértékben megérdemelte ezt a meleg fogadtatást, amelyben a közönség részesítette, Különösen Pologne Balladínájával aratott nagy sikert. (—)

A „Zastava” színházbarát. Kapjuk a következő sorokat: A „Zastava” legutóbbi száma aprehendál, hogy a „Délbácskának” sikerült azokat a koholt híreket szétrobbantania, amelyek tendenciózusan kerültek forgalomba a Nemzeti Színház igazgatójának állítólagos áthelyezése ügyében. A „Zastava” állítása szerint a színházválságról szóló információit „a legilletékesebb beogradi helyről” kapta. A „Zastava” állítása csak annyiban sántít, hogy a „színházbarát” nem említi meg, melyik az a „legilletékesebb hely.” Mert nekünk is volt a napokban alkalmunk a közoktatásiügyi minisztériumot, tehát valóban a legilletékesebb helyet felkeresni, ahol a szépművészeti osztály főnökétől, tehát ugyancsak a legilletékesebb helyről értesültünk, hogy a színházigazgató áthelyezéséről szóló verzió nem más, mint fantázia szüleménye. A „Zastavai” színházbarát alaposan téved, ha azt hiszi hogy egyes urak és színházbarátok argumentumai elegendők, hogy az igazgatót elmozdítsák. Mert a „Zastavának” tudnia kellene, hogy vannak más urak és ugyancsak előkelő színházbarátok, akik tisztán művészi szempontból vezetve ragaszkodnak ahhoz, hogy a mostani igazgató továbbra is a helyén maradjon. És ez a leghelyesebb megoldás, a színház fejlődése és művészi reputációja érdekében.

Egy másik színházbarát.

Stabilizáció

Pénzügyeink az infláció és defláció különböző fázisait élték már túl, de tulzást nélkül megállapítható, hogy mindkettő a pénzügyek betegsége, illetőleg réme. Az egyik oly káros mint a másik, mert nemcsak hogy vagyonejtőldásokat okoz — amelly az ország gazdasági szempontjából, míg annak határain belül jut érvényre, nem a legkellemetlenebb, — de káros sőt teljes romláshoz vezethet a nemzetközi viszonylatban. Amíg a vagyon gazdát cserél csupán az ország határain belül, addig még türelhető a helyzet, de ha értéksökkenés folytán már külföldre a vándorol meglévő vagyon, akkor annak meggátlására minden intézkedés sürgős és indokolt.

A valuta állandósítása a gazdasági és kormánykörök legfontosabb feladata. A mult példái eléggé bizonyítják, hogy a gazdasági körök és az államhatalom együttesen tudják csak

célirányos eszközökkel, helyes tervszerűséggel a valuta stabilizálását elérni.

Az egyik rossz fázist, mikor a dinárunk értéke esett már átértékelt, annak következményeit levontuk és már vagy két éve a másik, az értékelkedés idejét éljük. A múlt és más országok példáját felhasználva arra kell törekednünk, hogy a legkevesebb áldozat és legkisebb rázkódtatások árán valósítsuk meg pénzügyeink ezen átalakulását.

Dinárunk kisebb-nagyobb hullámzással elérkezett a 9-22 zürichi jegyzéséhez. Illetékes helyen, az utóbbi időben — habár az idényre való tekintettel időszzerű lenne — semmiféle nyilatkozat a követendő pénzügyi politikára vonatkozólag eddig nem történt, a tőzsde és a pénzügyminiszter magatartásából azonban következtethető, hogy a stabilizálás politikája folytatódik.

Jólértesült körök szerint az őszi idényben a dinárt jelenlegi jegyzésén fogják allandósítani habár kisebb hullámzások várhatók, melyeket csupán a tőzsdeélet érdekében a pénzügyminiszter nem fogja megakadályozni. A dinárjegyzés allandósításában követendő eljárásban a pénzügyminiszter a kormánnyal és a Narodna Banka végrehajtó tanácsával már megállapodott.

(x) Ugrai Lajos nyug. polg. isk. tanár hegedű és zongora órákat ad lakásán, Petra Zrinjskog ul. 27. szám. 1695-1-0

A dinár árfolyamai

Bécs — Prága —
Budapest — Berlin — 7.12

Szept. 19	Zürich zárlat	Beograd zárlat	Zagreb zárlat	Newyork zárlat
Beograd	9.20	—	—	178.25
Zürich	—	—	1087.—	1930.50
Newyork	518.1/8	—	56.24	—
London	25.11	—	273.—	484.68
Páris	24.53	—	265.—	474.50
Milano	21.72	—	231.50	411.—
Prága	15.35	—	167.—	296.—
Berlin	123.28	—	—	2380.—
Budapest	0.007285	—	—	14.—
Brüsszel	22.90	—	—	441.50
Bécs	0.007292	—	0.079350	14.—
Bukarest	2.49	—	—	—
Amsterdam	208.30	—	—	4020.—
Szófia	7.73	—	—	—
Krisztiania	109.55	—	—	21.15
Szaloniki	—	—	—	—
Stockholm	139.—	—	—	—

Chicago terménytőzsde
1925 szeptember 19, 5 óra

Buza	Tengeri
Szeptember . . 150.—	Szeptember . . 89.3/8
December . . 150.1/8	December . . 80.7/8
május 1926 . . —	május 1926 . . 85.25

frányszat: buza, tengeri szilárd (AVALA)

Budapesti tőzsde
1925 szeptember 19, valuták—devizák
A Nemzeti Bank hivatalos árfolyamai

Angol font 345 000—347.000, cseh korona 2062—2184, dinár 1211—1233, dollár 71.335—71.235, öt dollárosoknál s nagyobb címleteknél 72.327, kisebbnél 72.327, francia frank 3338—3472, zloty 11.265—11.445, lej 304—310, léva 574—584, lira 2992—2924, német márka 16.745—17.095, schilling 9900—10.034, hollandi forint 20.380—28.550, svájci frank 13.705—13.815, dán korona 17.170—17.230, svéd korona 18.809—19.065, norvég korona 14.735—14.935, belga frank 3188—3138.

Amsterdam 28.680—28.750, Beograd 1231—1239, Berlin 16.995—17.095, Bukarest 308—310, Brüsszel 3118—3138, Kopenhága 17.370—17.470, Oslo 14.935—15.035, London 345.000—347.000, Milano 2999—2919, Newyork 71.135—71.665, Páris 3338—3358, Prága 2172—2184, Szófia 580—584, Stockholm 19.055—19.165, Varsó 11.485—11.445, Bécs 10080—10040, Zürich 13.705—13.885.

FIGYELEM!

A bécsi Messén sikerült készpénzbevásárlásaim révén **kiválóan előnyös áron** több ezer darab legújabb divatu **női és leánykakabátokat, selyem és szövet utcai és estélyi toiletteket**, mindennemű **női szőrmebundákat, sportkabátokat** beszerezni, melyeket

kiárusításszerű árban

bocsájtunk eladásra. Ezen előnyös vásárlásunk révén **mindennemű szőrme** árak *en gros* árakon kerülnek *detailban* is eladásra. — Ajánljuk ezenkívül *férfi, fiu és gyermek ruhákat, télikabátokat, raglánokat, városi bundákat* rendkívül jutányos árakon.

Roth Manó és Fiai, Novisad.

1766-1-3

A DUNA VIZÁLLÁSA

Szeptember 1-én reggel	—	—	342
Szeptember 2-án	"	—	360
Szeptember 3-án	"	—	380
Szeptember 4-én	"	—	398
Szeptember 5-én	"	—	415
Szeptember 6-án	"	—	432
Szeptember 7-én	"	—	449
Szeptember 8-án	"	—	464
Szeptember 9-én	"	—	474
Szeptember 10-én	"	—	477
Szeptember 11-én	"	—	472
Szeptember 12-én	"	—	461
Szeptember 13-án	"	—	448
Szeptember 14-én	"	—	437
Szeptember 15-én	"	—	406
Szeptember 16-án	"	—	391
Szeptember 17-én	"	—	376
Szeptember 18-án	"	—	364
Szeptember 19-én	"	—	355

Szerkesztésért felel: TOMÁN SÁNDOR
Kiadó: „DÉLBÁCSKA“ lapkiadóvállalat

APRÓ HIRDETÉSEK

Eredeti 35 H. P. SZIVÓ-GAZMOTOR, 8 H. P. magánjáró LOCOMOBIL és egy 110 volt, 16 amperes DYNAMO olcsón eladó Fuchs Kristófnál, Stari-Vrbas. 1739-1-3

NYOMDAI MUNKÁKAT olcsón és izlésesen készít Farkas és Dürbeck könyvnyomda Novi Sad, Željeznička ul. 30. szám. Telefon 488.

RETORTAFASZENET és TŰZIFÁT ajánl Hubert Lajos, a tesliczi iparművek vezérképviselője Novisad. Postafiók 25. 1-0

EGY BUTOROZOTT SZOBA, esetleg konyha-használati kiadó. Cim: Major, Primorska (Vásár) utca 4. 1735-1-3

Egy TANONC kosztal felvétetik: Szücs Imre, címtestő Postanska u. 14. 1754-2

Apolló Mozi büfébe EL-ÁRUSÍTÓLÁNY felvétetik. Bővebbet Erdélyi cukrász-üzlet. 1761-1-2

Féderes emailrozott VASÁGYbetétekkel együtt két ajtó és egy ablak jutányos áron eladó. Megtekinthető: Zrinyi Péter utca 71. 1751-1

Jó házból való fiu elsőrendű SZABÓSÁGHOZ tanulónak felvétetik Željeznička ul. 75. 1774-1-2

LAKÁS: 3 szoba, előszoba (parket), konyha, éléskamra, cselédszoba, stb. azonnal kiadó. Érdeklődni: Szávez Agrarnij Zajednicánál, Novi Sad, Miletičeva 19. 1744-1-2

VASKERESKEDŐ SEGÉD, ki a műszaki és fűszer szakmában is jártas, szerb, német és magyar nyelvismerettel irodai, segédi, raktárnoki vagy utazói állást keres. Cim a kiadóban. 1746-1-2

Legújabb NŐI DIVAT-KALAPOK készítése! A legújabb divatminták után átalakítás, formázás, díszítés. Spadri fejek, kész baba kalapok. Csekély üzemköltség folytán olcsóbb, mint bárhol, sok évi külföldi gyakorlat alapján. FISCHER RICHARD-né, Futoski put 77. (Lövölde.) 1682-1-4

CIPÉSZINAS felvétetik. Puczovszky A.-nál, Sibinjani Janka ul. 62. 1767

HIRDETÉSEK

Fotivec Antal „Napredak“ kalapgyárának lerakata, Kr. Petra 19.

Legnagyobb választék női kalapokban. Legszébb színek, posztóból készült párisi minták, díszítve 140—200 din. Elsőrendű velour kalapok 300—350 din. Állandóan nagy választék.

Legolcsóbb árak. — Saját érdekében okvetlenül keressen fel.

A LEGUJABB DIVATU

sparterie formákat nagyban és kicsinyben ajánlok. Bársony és panne kalapok elkészítését, valamint azoknak alakítását elvállalom

JÁNOKY I. DIVATÁRUSNŐ,
Novisad, Laze Kostića 25. (1762-8x)

A raktáromon lévő összes butorokat

mélyen leszállított áron
árusítom.

MILAN SARATLIĆ

Butorgyár és kereskedése, Novi Sad.

Értesítés!

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy e hó 19-én, Mátyás király utca 25. sz. alatt

hentes- és mészárosáru

üzletet nyitottam, ahol mindennemű friss, jó és olcsó hentes- és mészárosáruval szolgálhatok. Kérem a n. é. közönség szives támogatását.

Teljes tisztelettel

Klinecz István, hentes és mészáros.

ÉRTESETÉS

Van szerencsém a nagyérdemű közönséget értesíteni, hogy a várostól a volt Gyukics-féle

TRAFIKOT

amely a Városház előtt van, bérbe vettem. A trafikban az összes monopoli cikkekén kívül állandóan az összes bel és külföldi napilapok és folyóiratok kaphatók. Kérem a n. é. közönség szives pártfogását, vagyok kiváló tisztelettel

ORESTJEVIC ALEKSANDER

1764-1x

uj hírlapterjesztő

Két kifutófiu

jó fizetéssel azonnalra felvétetik. Jelentkezni a

„REKLAM„

hirdetőkörében, Jevrejska ulica 6 lehet. (1763-1x)

Cipész-segédék és tanoncok

felvétetnek

Ugyanott egy jó karban levő gyermekágy eladó

Jovanovics Milan cipésmesternél

Novisad, Laze Kostića (Széchenyi) 31. (1704-1x)

Ha kiadó lakása van,

jelentse be nálunk és mi díjtalanul legmagasabb bér mellett azonnal kiadjuk, Parnogmlina ulica 10. 1748 Udvarban jobbra. 1-1

Komló és gabonaszák, zsinég, heveder, varró-cérna, ponyva, esőköppeny, vízmentes hentes-kötények, kötélárúk gyári árban

Will Viktornál,

Az udvarban balra — Futoski put 36.

Használja ki az alkalmat!

1767-1-6

Használja ki az alkalmat!

Jakovljević, Keszler és Holik

Novisad (a főposta mellett)

Az üzlet áthelyezése folytán több cikknek a **kiárúsítását** határoztuk el, **mélyen leszállított** árak mellett és pedig: **Férfi és női szöveteket** kabátok és köpönyegek részére, **vásznat**, minden szélességben, különféle **parchetet**, **ágyterítő készleteket**, **kávés készleteket**, **szőnyeget** minden nagyságban és más cikkeket.

Üzletünk jövőben a Kr. Aleksandra 10. szám alatt (volt Vojvodina Bank) fog fennállani.

Lakás, ujonnan épült házban,

3 utcai szoba, 1 előszoba, 1 konyha, speiz, mosókonyha, kerttel vagy kert nélkül, október 1-től vagy 15-től kiadó. Ugyanott egy **zongora** eladó. Bővebbet:

Gajeva (Könyök) u. 10. szám alatt.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy ismét alkalmam lesz folyó hó 20-án, vasárnap a

Dropka-féle vendéglőben aszólló bálban

jól mulatni. Kezdeté este 7 órakor, délután 2 órától 6-ig gyermekbál. Beléptidj nincs. Zenét a kishegyesi zenekar szolgáltatja. Kötő italokról valamint hideg ételekről gondoskodva van. Szíves pártfogást kér **Dropka Ferencné** vendéglős (1770-1x)

Egy nagyobb

családi ház

Báthorijeva ucca 37. szám alatt, amely áll 3 szoba-konyhás lakásból, eladó és azonnal beköltözhető. Bővebb megtudható ugyanott. 1760-1x

Lakás kiadó

Darányi telep 117. számú házban egy azonnal beköltözhető 2 szobás lakás kiadó **Bővebb megtudható ugyanott.** (1771-2x)

Garantált tiszta hófehér kősóból örölt

asztali só

kapható **Kohut Jánosnál** Novisad, 1768 **Futoski put 70.** 1-2

Kiadók 1 és 2 szoba-konyhás lakások Parnogmlina u. 10., udvarban. Érdeklődés csak déli 12 órától kezdve.

Autók és autóalkatrészek!

Renault, világhírű márka az elismert legjobb motorok és rugók. Négy kerékfékkel, jugoszláv utak részére kiválóan alkalmas, 100 km-ként 5-6 liter benzinhasználattal. Lerakat és egyedárusítás Vojvodina és Szerémség részére:

Krausz Edénél, Novisad
1759-3x

Novisadon

megvételre keresek kisebb és azonnal beköltözhető **házat**. — Ügynököt díjazok. Ajánlatokat kér:

Harangozó István, Mali-Idjos, Bačka.
1755-1-2

Eladó ház

a Futaki-uton, szemben a rendezővel (villamos végállomásnál) egy jóforgalmu vendéglő és fűszerüzlettel, külön trafikárusítási engedéllyel eladó. Bővebbet a tulajdonosnál **ugyanott.** 1-2

Garantált tiszta fehér

kősó

és finoman örölt kősó, vagonként és kis tételekben azonnali szállításra kapható

Gausz János, Novisad
Futoski put 66. Telefon interurban 534.

Hirdetmény

Ezennel közhírré tesszük, hogy a néhai gróf Chotek Rezső hagyatékához tartozó ingatlanokból a következő házak és telkek kerülnek Stárfutogon a jószágigazgatósági irodában szeptember hó 27-én délelőtt 9 órakor kezdődő nyilvános szóbeli önkéntes árverésen eladásra, még pedig:

1. A 725. számú ház, a volt igazgatósági irodaépület.
2. A 374. számú ház, a jelenlegi csendőrségi laktanya épület.
3. A 383. számú ház, a Dolezsál-féle ház.
4. A 992. " " a Majsch-féle ház.
5. A 399. " " a volt dr. Strone-ház.
6. A 397. " " a volt főerdézi ház.
7. A 419. " " a szegényház.
8. Az 515. " " a Temerini-utcában levő cselédház és

9. A 2339. parcella számú házhely, amely a jelenlegi igazgatósági irodával van szemben. Árverési feltételek árverés megkezdése előtt fognak felolvasatni, illetve közhírré tétetni, míg érdeklődők által már előbb megkivánt felvilágosítások bármely napon a jószágigazgatósági irodában megkaphatók.

Árverezők árverés megkezdése előtt a kiáltási ár 10%-át bántpénz fejében a futaki uradalmi pénztárnál vagy készpénzben lefizetni, vagy egy elfogadható pénzintézetre szóló betétkönyvecskét letétbe helyezni tartoznak.

St. Futog, 1925. évi szeptember hó 15-én.

Uradalmi jószágigazgatóság
Starifutog.

1725-1-3

Akik rendkívül kedvező feltételek mellett a könyvvitelt megakarják tanulni, azok mielőbb jelentkezzenek. Rövid idő alatt teljes kiképzést nyernek. Érdeklődők a „FŐKÖNYVELŐ” címre irjanak, Póstaflók szám 75

818-0

Utcai berendezett irodahelyiség

telefonnal a főposta szomszédságában, mérsékelt lelépési díj ellenében azonnal átadó. Cim a kiadóban. 1717-1-0

Raktárral bíró ház eladása.

Novisadon, a Pirosi-utca 60. számú házat vasárnap, szept. 20-án eladja **Száva Popović** háztulajdonos. A házban van vendéglő, italmérési engedéllyel és berendezéssel. A ház áll egy nagy táncteremből, 2 szobából, egy konyhából, egy előszobából, egy folyosóból, éléskamrából stb. A ház és telek összesen 50 □-öl. Ára 100.000 dinár. Komoly vevők mindennap megtekinthetik a házat. Azonnal be lehet költözni. 1696-1-7

Házmestert!

keresek azonnalra. Cim: Dunavska ul. 8. 1736 **Mikín.** 1-2
Jelentkezni lehet délután 1 és 3 óra közt.

FOJT kalapfestő-intézet

Női, férfi és gyermekkalapok alakítását vállalja az új formák szerint Festés minden színben Új női és férfi kalapok

Novi Sad, Njegoševa u. 9.

Zongorák

és

Pianinok

elsőrangú gyártmány nagy választékban

Truppel Bélánál

-o- hangszer készítő -o-

Novisad, Dunavska ulica 17.
Željeznička ulica 31. szám.

Nagy raktár mindenféle hangszerekben, gramofonok s gramofon-lemezekben, ugyszintén bel- és külföldi quinttisza lurokban Eladás nagyban és kicsinyben.

JAVÍTÁSOKAT ÉS HANGOLÁSOKAT ELVÁLLAL

Lawn tennis rakettek eladása és rakett javítás.

A DÉLBÁCSKA VASÁRNAPI MELLEKLETE

Vihar a pusztán

Soha ily közel nem lépett hozzánk,
Kit annyiszor hívtunk, átkozánk, —
Soha ily közel nem lépett hozzánk.

Soha ilyen nagyot nem mondott,
De ezzel ránk dobott minden gondot...
Soha még ilyen nagyot nem mondott,

A ringó kalászra ejtő kezét,
Dörgés váltotta a kalász nesztét...
A ringó kalászra ejtő kezét.

Végig cirogatta a venyigét...
Mi énekeltük a szent igét.
Végig cirogatta a venyigét.

A fűrtök a földre hulltak remegve, —
Szemünk rámeredt a keresztre...
A fűrtök a földre hulltak remegve...

Minden gabonánk a sárba szédült.
A csűrünk kigyulladt, égett, szétdült,
Minden gabonánk a sárba szédült...

Amit keservesen összeszedtünk...
A füstben kóválygott itt felettünk.
Amit keservesen összeszedtünk.

Amit éveken át elének adott,
Most mindent újra elragadott.
Amit éveken át elének adott...

Soha ily közel nem lépett hozzánk,
Kit annyiszor hívtunk, átkozánk,
A vihar szárnyán benézett hozzánk...

Földvári János.

A bácskai föld termőképessége

A mezőgazdasági szakértők egyöntetű véleménye szerint Bácska földje legnagyobb részben elsősorú kultúrta. Különösen a telecskai fensíkot olyan növényi tápanyagokban gazdag és fizikailag oly kitűnő összetételű talajok borítják, hogy minden talajhoz állíthatjuk, kevés hasonló minőségű földterülettel rendelkezik más állam Európában. És dacára ennek mégis a mi átlag termésünk — viszonyítva a nyugat-európai államok fejlettebb mezőgazdasági eredményeihez, feltűnően csekélyek. Ha csak a gabonafélék termésredményeit vesszük számításba, a mi átlagos hozamaink 100 és még több százalékkal kisebbek a Dániában, Angolországban és Németországban, elért termésnél. Ha ezt a szomorú tényállást konstatáljuk, úgy hangsúlyoznunk kell, hogy eddig átlag termésről beszéltünk. Ha azonban tekintetbe vesszük az egyes fejlettebb gazdaságainkban elért eredményeket, úgy azt látjuk, hogy mezőgazdaságunk teljesítőképességét illetően sokkalta kedvezőbb a helyzet. Voltak, de még ma is vannak gazdaságaink, amelyek elsősorú talajműveléssel, okszerű trágyázással és egyéb modern eszközök igénybevételével minden kultur növénynél sokkal nagyobb eredményt érnek el, mint az átlag gazdaságok a Vajdaságban. Ugy a szerbek, magyarok, németek, szlovákok és bunyevácok között, mint a törpe, kis és közép birtokosok között vannak oly gazdaságok illetve üzemek, amelyek valóban figyelemreméltó termésredményeket érnek el. Ha a Vajdaságban minden gazdaság ennyit produkálna, úgy ismét a mi szűkebb hazánk Európa éléskamrája, Kánaánja lenne, ahol „méz és tej folya.” Amíg a Vajdaság összes gazdáinak átlagban csak 8—9 métermázsás búzát termelnek kat. holdanként és mégis sok-sok ezer vagon gabonát viszünk ki külföldre, úgy némely legelsőrendűbb szakértelemmel vezetett gazdaságaink 16—18 métermázsát termelnek

ugyanazon a területen! Hány tizezer vagonnal több lehetne a kivitelünk, mennyi pénzt kereshetnének gazdáink eme fölösleget, mennyi tőke állna rendelkezésre kereskedelmünk és iparunk számára, mennyi kulturintézményt állíthatnánk fel, ha minden hold föld a Vajdaságban 8 métermázsás buza helyett 16 métermázsás termést adna? — A föld, a talaj tudná azt a termést adni — amit elég szép számú péda bizonyít — de sajnos azok akik a földet művelik, akik a talaj fölött rendelkeznek, legnagyobb részt még nem ismerik teljesen a modern mezőgazdasági tudományban és gyakorlatban legnagyobb sikerrel kipróbált szaktalan elsősorú eszközöket, amelyeknek segítségével a több-termelés elve megvalósítható éppúgy nálunk is, mint a külföldön, ahol sok-sok gazdaságban már elérték e célt.

Ne gondoljuk, hogy az előre haladottabb külföldön a mezőgazdaság magas színvonala egykönnyen lett elérve, ne gondoljuk, hogy a holdankénti 20 métermázsás buza átlag terméseket Dánia földművesei könnyűszerrel és egyhamar tudták elérni, ne gondoljuk, hogy a talajművelés, növény nemesítés, műtrágyázás terén elért elsősorú eredményekhez a nyugat-európai államok mezőgazdájai minden fáradság nélkül, rövid időn belül jutott. Dehogyan. Ott még évtizedek előtt legelsőrendűbb szakértőkből álló nagyszámú hadsereg lett mozgósítva ennek a magasabb célnak a szolgálatára: a talaj termőképességének legnagyobb kihasználása érdekében. És mégis minden leggyönyörűbb kísérleti eredmények dacára az előmenetel aránylag lassu volt, mert a földművelő mindent a világon konzervatív, s így nehezen alakítja át üzemet, a modern tudomány és gyakorlat követelményei szerint és az újdonságokat lassan fogadja be saját gazdaságába. De az okszerű gazdálkodás propagandája külföldön már évek óta oly erős, (és nálunk is

A munka iskolája

Irta: Pug.

Carlyle Tamás aktív lelkének biztató gondolatai ívelnek át a la Manche csatornán: „Ezen világ utolsó evangéliuma: ismerd meg munkádat és tedd azt.” Letűnt idők eltűnt hőse, hősök barátja, szállós a szavad. „Neked is, mint minden embernek, dolgoznod kell, — mondod — amíg nappal van, melyre jön az éj, mikor senki sem munkálkodhat.” Te már pihensz, de szellemed itt jár közöttünk. Die Asche begreift nicht mehr, dass die Flamme glühte. Itt jár, melegít, tette, aktivitásra sarkal. A te munkás jobb kezeden nem ég kékes lánggal a lusták mottoja: Le passe m'a trompé; le present me tourment; l'avenir m'épouvante. („A mult megcsal, a jelen gyötör, a jövő rémit engem.”) A te hited ez: A mult igazol, a jelen fölemel, a jövő vonz engem! Én megyek! Menjünk!!

Az ember lelke a legnagyobb erő, mely átalakítja a föld színét. Megnyilatkozásai nyomán az élet lehelete imbolyog és szédítő távlatba röpíti kifésülésének határait. Az életáram irányában a causa finalis érvényesülésének enged, de mint az ember lényegének fő hordozója, csupán mint tény lép tudatunkba. Okát önmagában nem bírja. Célját sejtelmekkel, vágyakozásokkal, ábrándozással véli kipingálni a mindenségből. Az egész világ legszébb ténye az az ember, ki lelkének birtokában van és a kultúra hordozója. A teremő erők sareptai korsója. Az avoni hatyunak ajkáról a világ legszebb drámáit susogja szerte;

Petőfi költeményeiben a legpompásabb lélek-virágokat ezrével szórja elének. Dante és Milton izzó képzeletével az emberiség gyermekálmait menti meg számunkra. Sokrateg, a logika és dialektika öreg apját, a gondolkodás élő kovászává avatja Szent Tamást, Pascalt, s ugyanilyen módon Spinozát az ember és a világ útjainak útmutatóivá rögzíti — és Gaust, Faradayt stb. az erők és rendszerek hites tolmácsává teszi. A tevékeny lélek ereje a kultúra fokmérője. Vetületei, kövön, vason, fán, költeményen és muzsikában, képben, mindenben, mi a kultúra tág redői alatt megsimul, — lépnek elének és egy ismeretlen világ pitvaráig ragadnak.

A lélek, ha elborultan pislákol az őrtörténi szeméinek tükrében, a legnagyobb megdöbbenést kelti bennünk. Amott sebes iramlása, termelő pihenése, — emitt álmos elhalása, meddő hallgatása — megnyilatkozásának, kifésülésének, szárba, virágba szökésének, — szóval munkájának tanulmányozására sürget.

A munka, a tett, mely a lélekből fakad, az ember legszebb java. Lehetnek erők, írja Prohászka, — melyek a Föld sarkát tartják és rázzák, — villámok, melyek hegyeket rengetnek, — hullámok, melyek országokat sepernek; de önelhatározás, szabad kilépés a tett mezejére, az nincs sehol másutt, csak a lélekben; annak én vagyok a hordozója és birhatója s intézője s általa szuverén. Ebből a szemszögből tekintvén a nevelést, igaza van Polack Frigyesnek, mikor ezt írja: „Nem azok a mi igazi jótévők, akik kész örökségbe ültetnek bennünket, hanem azok, akik kedvet ébresztenek bennünk arra, hogy valamivé lenni akarjunk és szellemi szerzőképességre nevelnek

minket.” (Brosamen I. 194. old.)

E gondolat a kontemplatív lelkek azilumába, az iskolába is bebocsátást kér. Itt-ott beszökött már. A legtöbb helyen azonban az iskolaküszöbön csücsül. A mai iskolák méltó folytatásai a mult iskoláinak. Emlékezzünk régiokról. Föltétlen nyugalom, hallgatás és figyelem jellemzi a mi elskatulyázott, agyonrubrikázott iskolai életünket. Omnibusz paedagogia, muljék el a te országod. Oh meddig ültök hallgató ajakkal, néma kezekkel (Seinig) ti „jó” gyermekek? Mikor lépnek munkába az izmok, idegek és inak, „melyek, mint rejtelmes habok, szélcsöndben is hullámlanak?! Mikor értik meg a tanítók Schawelmann szavait: A tanításban egy a fő, az t. i. hogy az alkotás jegyében álljon.

Régen is így volt! — mondhatná valaki — és mégis holl áll ma a világ?! Ez nem okos beszéd! Miért?

Tews jut eszembe: „Kétségtelenül igaz, hogy a család más, mint volt. A családi kör, ha az azt alkotó személyeket nézzük, szűkebb lett. A nagyszülők, kik azelőtt minden további nélkül a családhoz tartoztak, ma többnyire elvannak válva. A felnőttek korábban és gyorsabban válnak ki, mint azeidőt. Mindez nem olyan jelentéktelen, kicsinyes eset, mint amilyenek a fölületes megfigyelőknek tetszik.” — „Az ember munkája a házi nevelésben majdnem teljesen elveszett”. Igen, a szülők munkájának nagyrésze a gyárakban, műhelyekben, irodákban, bányákban folyik, — távol a gyermektől. A munka nevelő ereje, mely oly jótékonyan hat a falusi életben, a városban hiányzik. A gyermek nem látja atyját dolgozni! Munkás életű emberek példája maholnap csak

már érezhető) hogy ma már ennek a kedvező hatása az egész világon többé kevésbé érezhető. A többtermelés elve ma már minden országot meghódított egy közös cél érdekében, a mely abból áll, hogy a talajt okszerű gazdálkodással kényszeríteni kell a legnagyobb termések leadására.

A bácskai talaj termőképessége tényleg elsőrendű és ez a tudat minden gazdánkat kell hogy arra buzdítsa, hogy ne elégedjenek meg az eddig elért csekély termésekkel, hanem igyekezzen — úgy mint a dán, angol, német és más előrehaladott földműves, a talajból a legnagyobb értékeket minden esztendőben kivenni nemcsak saját gazdálkodása, hanem országunk gazdagsága érdekében.

A legutóbbi években — kivált tavaly és az idén — földműveseinknek volt alkalmuk több mezőgazdasági kiállításon meggyőződni arról, hogy nálunk is érdemes szakszerűen foglalkozni a földműveléssel. Novisadon, St. Vrbason és Suboticán rendezett kiállításokon egynéhány elsőrendű gazdasági üzem oly szép eredményeket mutatott be, hogy valóban büszkék lehetnek teljesítményeikre.

Sajnos, helyszüke miatt nem közölhetjük le az idevonatkozó adatokat. Elegendő felemlíteni, hogy vannak gazdaságaink, amelyek 100 százalékkal több búzát termelnek, mint amennyi a Vajdaságnak az átlag búzatermése holdankint. Vannak a Bácskában gazdák, akik holdankint 25 és még több métermázsa kukoricát termelnek. Hasonló a különbség a többi kultúrnövényeknél is. Mindez világosan bizonyítja, hogy kultúrtajunk termőképessége elsőrendű, csak rajtunk mulik, hogy azt szak tudásunkkal kihasználjuk.

Igaz, hogy éghajlatunk bizonyos tekintetben nem kedvező nagy mennyiségek termelésére. A modern gazdasági tudomány és gyakorlat azonban e tekintetben is oly módszereket talált fel (és azok be is váltak), hogy ezeknek a segítségével eredményesen védekezhetünk éghajlatunk kedvezőtlen hatása ellen. Ez is azonban szorosan összefügg talajunk nagy termőképességével, mert ha földünk silány volna, sokkal nehezebben érhetnénk el célunkat.

A legelső és legfontosabb előfeltétele a többtermelésnek: a talaj megfelelő termőképessége tehát nekünk meg van adva. Hogy csekély átlagtermésünket növelhessük, ennek a második leglényegesebb előfeltétele, hogy minél több gazda nálunk is elsajátítsa a leg-
alaposabb szakképzettséget.

a könyvek leírásából szól a gyermekekhez. Gyenge, vérszegény szavak, girbe-görbe betűk, mik vagytok ti a pöröly zajához, a gyalu mohó szijács-falásához mérve?!

A kapitalizmus terjedése, a gyári ipar térhódítása a munkások ezreit szólitja el a családi körből. A gyermekek millióit fosztja meg a legnagyobb nevelési erőtlől, a munka példaadó hatásától.

Ha a multban meg volt osztva az elmélet és gyakorlat az iskola és a család között; — ma, mintha az elmélet a családba is besurranna (házi földvány, instruktor, lecke stb.) miután a munka csábító példája az apával a hivatalba, gyárba, műhelybe ment. Holott „csak a munka nyújt az életnek tartalmat, mint Albert M. Weisz írja, — a jelennek értéket és az embernek kedvet, erőt és önismeretet“.

Itt érezhető a társadalmi eltolódás, mely a munkateret koncentráva a nevelés legerősebb tényezőjévé, a személyes példát a jövő nemzedék zömétől elvonja. Oly jelenség ez, mely a tanítók és szülők figyelmét egyaránt megérdemli. Ha idejében nem segítünk a bajon, veszedelmémmé nőhet.

Az orvoságos holmik között paedagogus szempontból első helyen állnak az iskolai munkatermek, műhely iskolák, már betegesebb formája a hajánál fogva berángatott slöjd órák, papír, agyag és fafaragások. Szép példáit közlik az akarat nevelését tárgyaló művek a baj orvoslásának. Payot könyve „Az akarat neveléséről“ jó vezérfonal. — Hja, úgy szokott az lenni, ha a tettek szunyókálnak, grasszálnak a szavak. Ünneppon beszélnek legtöbbit az emberek, — mert a legkevesebbet dolgoznak.

A RÁDIÓ LEGUJABB CSODÁI

RÁDIÓ A VILÁGITÓTORONY HELYETT

Marconi legujabb találmánya. — A tájékozódás ködben is biztos. — Egy érdekes bemutató a feltaláló jachtján.

Londonból írják: Az északi vidékek tengerein a hajózást napokig sőt hetekig tartó ködök vagy megbénítják, vagy legalább is igen veszedelmessé teszik. Sűrű ködben a világitó tornyok sem felelnek meg feladatuknak, mert fényüket pár száz méterre már tisztára elnyeli a köd. Minthogy pedig manapság a hajók így is, úgy is el vannak látva dróttalan távirókészülékekkel, Marconi egyre töprengett, hogy lehetne a biztos tájékozódást biztosítani rádió útján s most egy találmányhoz jutott, amelyet „rádióvilágitó torony“-nak nevezett el.

A műszaki feladat nagyon egyszerű és mindössze abból áll, hogy a Herz-féle hullámoknak meghatározott irányt lehessen adni. Ezt a kérdést sikerült Marconinak valami utonmódon gyakorlatilag megoldani, amelyre vonatkozólag azonban szigorúan titkolózik, de bizonyára alkalmasan elhelyezett fémernyőkkel, vagy talán parabolikus vetítőkészülékekkel érte el célját.

Ezt az eredményt most már oly módon használja fel jelzésre, hogy a világitó torony magas vasszerkezet tetején forgó drótnélküli leadóállomást rendez be, amely előre megállapított és a hajókkal közölt módon váltakozó hosszúságú Herz-féle hullámokat bocsát ki. Minden egyes hullámhossznak megfelel egy bizonyos körcikk, a kör középpontja lévén a leadóállomás, amelyeket a tengerészeti térképeken a nekik megfelelő hullámhosszakkal bejelölnek. Az ilyen jelzőállomás ép úgy forog, mint a világitótoronyok lámpája, hogy a felvilágítás és eltűnés módjáról a hely felismerhető legyen, amit ilyenformán a Herz-hullámokkal is el lehet érni.

Ha már most nagy a köd és a hajós nem tudja pontosan, hogy hol van, akkor a Marconiállomás kezelője addig forgatja a készülékét a különböző hullámhosszakra, míg az egyezményes jelzést hallgatójában fel nem ismeri. Erre jelentést tesz a hajóskapitánynak, aki térképe segítségével most már tudja, hogy valamely rádióvilágitótorony melyik körcikkben van. Végül pedig, ha megméri azt a távolságot, amelyet a hajónak ivszerüleg be kell

futnia, hogy más jelzésű térbe érjen, ki tudja számítani azt is, hogy milyen távolságra van a rádióvilágitótoronytól.

Marconi Dovernélől északra, a La Manche csatorna angol partjain, épp ott, ahol annak idején Blériot híres tenger fölötti repülése után leszállt, felépített egy ilyen rádiótoronyt, hogy találmánya jóságáról kísérleti uton is meggyőződjék.

A rádiótájékozódás próbái jól sikerültek és Marconi Elektra nevű yachtjára meghívta a sajtó képviselőit, hogy találmánya hasznevehetőségéről meggyőzze őket.

A kísérletek pompásan beváltak. A tájékozódás ködben is, éjnek idején is teljesen biztosan ment végbe.

A leadó készülék egyenletes forgatásait óraműszerkezet végzi és üzemben tartásához fent a toronyban egyáltalán nincs szükség személyzetre, hanem teljesen önműködően megy végbe.

A találmány lényegét illetően csak azt lehetett megtudni, hogy a hullámok vetítésére szolgáló parabolikus fémtükröt finom dróthálószövet helyettesíti.

Marconi yachtján újságírókon kívül a meghívottak között szerepeltek még az angol haditengerészeti minisztérium tisztviselői és a nagy hajózási társaságok képviselői is, akik mind a lehető legnagyobb elismeréssel szóltak Marconi kiválóan sikerült találmányáról.

A világhírű feltalálót partraszálláskor Dover mellett viharosan megéljenezték.

— Vezethetnek-e a sikernémák autómobil? — Londonból írják: Az angol sajtó minden oldalról tárgyalja azt a kérdést, hogy szabad-e sikernémáknak megengedni, hogy autómobil vezessenek, mert több oldalról az a követelés hangzott fel, hogy az országgyűlésnek tiltó törvényt kell ebben az ügyben hoznia. Viszont a sikernémák azt állítják, hogy ők éberebb szemükkel pótolják a hallás hiányát s mások hibájából csak kétszer fordult elő vele összeütközés. Sok képviselő állt pártjukra és az államtitkár kijelentette, hogy minisztere nem terjeszt elő ilyen törvényjavaslatot.

Az iskolákban pedig, különösen a gymnáziumokban, mindig ünnepi köntösben ülnek a gyermekek. Pedig, ha valamely téren, úgy itt legkivánatosabb a „megelőzés“ elvének gyakorlati megvalósítása. Tudjuk, hogy aki nem szereti a munkát, az az ördög cimborája és ellensége felebarátjának. A munkaszeretetre való nevelés lengje át tanításunkat.

Nem jól van ez így, ahogy van! Nagyon fölmagzott az eimélkedők száma. Az aktív munka elvesztette varázsát. Sokat beszélnek, jajgatnak a „törpítő munka“ nyomoruságáról. A „kiéheztetett“ proletárok légioja csatangol a forumon és a munka „törpítő erényét“ átkozza.

A munka az emberi nem átka. A véres verejték mumusával már sok aktív lelket kergettek a sápadt könyvek közé. A szülők fenyegetése közismert még ma is: ha nem tanulsz inasnak adlak! Ami más szóval kb. ennyit jelent: dolgoznod kell napról-napra. Kajánabbul: — nem lesz belőled úr! Inaskodás. te vagy a módos gyermekek mumusa. Félnék tőled, mert veled ijeszgetik a gyermekeket. Aki pedig ettől gyermekkorában megijedt, az felnőtt korában is fél. Oh hány leány van, aki, ha iskoláit kijárta, vizet hordani is restel puha uri testtel. És mindezt látva, mégis azt tartom Walter Oehme szavaival élve: „Vagyok annyira eretnek, hogy állítani merem, hogy *velünk született restség nincs*, hogy minden gyermeknek élő érdeklődése van, amelyet nem kell ébreszteni, amelyet csak agyonütni nem szabad.“

Aki dolgozik, mert muszáj neki, szereti-e az a munkát? Nagyon kevés! Alig várják, hogy a gyári sziréna bűgása pihenésre szóljon. Nem lélekkel dolgoznak az emberek. Pe-

dig az alkotó munka izgalma többet ér a tétlen nyugalomnál. Hogy mégis olyan sokan vannak, kik ezt kétségbe vonják, az az iskolai és családi nevelésnek e téren történt mulasztásából származik.

Be kell vinni az életet az iskolába — az iskolát ki kell vinni az életbe. Legyen az iskola az élet iskolája, a munkára nevelés iskolája. Nem az a fontos, hogy mennyit tanulunk, hanem, hogy a tanultakat hogyan használjuk az életben. A világ legnagyobb emberei a munkájuknak köszönik nagyságukat. „A nemesek társa akarsz-e lenni? — írja Kuskin, úgy légy te is nemes. Vonz a bölcsek társasága? Tanuld megérteni őket és közéjük tartozol. Amde más föltétellel? — Nem. Ha te magadat *nem akarod* fölemelni, mi nem szállhatunk le hozzád“. A munka az, mi fölemel. A munka a kultúra lendítő ereje.

Ha az iskola a jelen iskolája akar lenni, vagy még jobban, a jövőjé, úgy emelkedjék a jelenbe, alakuljon át a munka iskolájává.

Ne feledjük „a kultúra, a műveltség fő-
lősleges máz, mahagóni lapokkal burkolt kö-
zönséges fa lesz, ha pusztán a képzeletnek fejlesztéséről, formálásáról, szimpatikus irányba tereléséről van szó, ha a műveltség csak a képzeleten nyugszik, erre van fölépítve. Az egyén élete azonban a természet és társadalom életéből nyer tudást, tapasztalatot. Ha a természet és társadalom helyet kapnak az iskola termében, ha a *tanulás formái s eszközei alája lesznek rendelve a tapasztalatnak*, akkor igenis itt lesz a helye az azonosításra, s a kultúra, műveltség lesz a demokratikus jelszó.“ (John Dewey.)

AHOL AZ UJ CSODÁK KÉSZÜLNEK

Bepillantás az amerikai filmgyártás titkaiba. — Pármillió költségetések
A „kisfilm”, meg a „nagyfilm”

A „film” nem új keletű szó, mint ahogyan igen sokan gondolják. Sokkal előbb élt, mint a filmművészet. A szó maga angol eredetű, s törzsalakja az angolszász „felmen”. Az angolszászok ezzel a szóval a forráit tej felületén képződő „pille” fogalmát fejezik ki. Aztán később felmennek neveztek azt a vékony fényérzékeny réteget, amellyel a fényképező lemezeket vonták be. S amikor aztán a kinematográfia életre kelt, magát a celluloidszalagot neveztek el — filmnek.

Az a hatalmas fejlődés, amelyen a filmgyártás az utóbbi évtizedben keresztülment, ma már szükségessé teszi, hogy a filmek között keletkezési helyük szempontjából tegyünk különbséget. S különösen meg kell különböztetnünk egymástól az amerikai és az európai filmgyártást. Az amerikai filmgyáros sokkal inkább igyekszik alkalmazkodni a közönség ízléséhez, mint az európai. Így például nemrég történt Kaliforniában, hogy az egyik filmgyáros körkérdezt intezett a közönséghez, hogy az adott válaszokból megállapítsa annak ízlését és kívánságait. Az eredmény szerezte érdekelt volt: a legkevésbé érdekelték a filmkomédiák iránt, a szavazóknak körülbelül fele a filmszínművekért rajong, egy negyedének történelmi film jutszik, míg a többi az ugynevezett kosztümös filmeket látja szívesen. Persze ezekre a körkérdezőkre adott feleletek sem fedik mindenben a közönség ízlését, mert hiszen a newyorki embernek például egészen más ízlése van, mint a nyugati erdőmunkásnak.

Kalkulál az amerikai filmgyáros

Az amerikai filmgyáros sokkal bőkezűbben állapítja meg a film előállítás költségeit, mint európai kollégája. Egy ugynevezett „kis film” körülbelül ötvenezer dollárba kerül, s ez az összeg az első pillanatra horribilisnek tetszik. De nem szabad elfelejteni, hogy odaát Amerikában a dollárnak nincs akkora értéke, mint nálunk, s hogy ott a bérek és a fizetések sokkal nagyobbak, mint nálunk. Az amerikai filmgyáros kalkulációja valahogyan így fest:

A film előállításához szükségelt minden egyes dollár százalékosan a következőképpen oszlik meg:

A film kéziratára esik	10%
Rendező, operatőr	10%
Műhelymunkák	20%
Kosztümök	5%
Utazási költségek	5%
Építkezések	20%
Nyersfilm	5%
Honoráriumok	25%

A kalkuláció szerint a bevételeknek 75 százalékban Amerikából, huszonöt százalékban Európából kell befolyania.

A legdrágább film

Az ugynevezett „nagyfilmek” előállítás költsége közeljár az ötszázezer dollárhoz, s a világ eddigi legdrágább filmje a most készülő „Ben-Hur” lesz, amelyen már idestova két éve dolgoznak. Erre a filmre már eddig másfélmil-

ió dollárt költöttek. — Hogy milyen hatalmas tökékek forognak a filmvállalatokban, arra elég, ha megemlítjük, hogy a Paramount Pictures évenként átlag ötvenkét filmet készít, a Fox nyolcvan, amelyeknek mindegyike átlag kétszázötvenezer dollárba kerül, tehát valamennyi „nagyfilm”. Az amerikai filmgyárak száma meghaladja a kétszázat.

17.500 mozi

A mozik számában is Amerika viszi a rekordot. Amerikában van összesen 17.500 mozi, s ezek közül csak magában Newyorkban, 600, 430.000 ülőhellyel. Ugyanekkor pedig Amerikát kivéve a világ valamennyi országában összesen csak körülbelül ötvenezer mozi van. Ebből az összegből mintegy huszezer esik Európára. Newyorkban építették fel legutóbb a világ legnagyobb moziját, a Colony Theatert. Maga az építkezés kétmillió dollárba került. Az építkezésnél természetesen felhasználták a technika legújabb vívmányait, emelhető és süllyeszthető zenekarral, orgonával. A karmesternek ebben a moziban nem kell lepedőre figyelnie, mert a kottatartója mellett ott pereg kicsinyítve a filmnek egy másolata.

Hollywood!

A filmgyártás központja a kaliforniai Hollywoodban van, amely azonban pénzügyileg a newyorki fináncemberektől függ. Hollywood környékét bátran nevezhetjük a világ legbájosabb területének. Alig huszonöt évvel ezelőtt még pusztaság volt itt, ahol favágók dolgoztak, ma nagyváros és emellett valóságos paradicsom. Narancs, alma, datolya, füge és minden egyéb déligyümölcs szabadon terem itt, az emberek pálmák alatt sétálnak, egy napos autóturával még Mexikóba is át lehet rándulni innen, ahol aztán büntetlenül lehet felönten a garatra. Van a városnak tengeri fürdője, szóval ugye élhet itt az ember, akár az Eldorádóban — ha van elég pénze hozzá. Óriási mozipaloták, kabarék, varieték gondoskodnak a hollywoodiak szórakoztatásáról. A város valamennyi lakójának valamilyen formában, akár közvetve, akár közvetlenül, de egészen biztosan köze van a filmhez. Rendező, színészek, igazgatók, operatőrök, kereskedők, filmhivatalnokok, statiszták, munkások, rajzoló, a kik mind a filmvállalatok szolgálatában állanak. Majdnem minden filmcsilagnak, meg igazgatóknak gyönyörű villája van ebben a városban, s az uccákat róluk nevezik el.

A város közvetlen közelében van maga a filmváros, telve a legtarkább és a legkülönbözőbb korokból származó építményekkel. Ebben a városban a legrövidebb idő alatt meg lehet tenni a világkörüli utazást, mert itt aztán képviselve van a világ minden országa. Itt meg van minden épület a legkisebb négerlakástól a legpazarabb egyiptomi templomig, s itt sorakoznak egymás mellett a hatalmas műtermek, műhelyek, raktárak, garázsok, irodák, barakkok. Ez már magában egy egész külön világ. S a világ filmprodukciónak hetvenöt százaléka ebben a filmvárosban készül.

Mennyi energia szükséges a különböző sportokhoz?

Tudósok eddigelé kevés figyelmet fordítottak a tornászok izmai megfeszítésével kifejtett erőre, pedig az élettani vizsgálat egyaránt hasznos hajthat az atlétáknak és a tudományoknak. A sporteredmények rekordfeljegyzéseit áttanulmányozva igen érdekes magyarázatokat lehet a dologhoz fűzni.

Kiinduláspontul mindig fel lehet télelezni, hogy valamely rekord megállapításánál a tornász teljesen kimeríti izomerejét. Másszóval a teljesítmény után kifárad. A fáradság fogalma azonban nagyon határozatlan és viszonylagos fogalom. Tulajdonképpen meg kellene mérni és számbeli értéket állapítani meg hozzá, ha az eredményeket is pontosan akarnánk megkapni. A fáradságnak sok fokozata lehet, de ezek közül csak kevés érdekel bennünket. A legfontosabb az, amikor rövid ideig tartó he-

ves erő kifejtés után következik be; a másik hosszú idő múlva áll elő, ennek a neve kimerültség. Ezek a lehetőségek tisztán csak az izmokra vonatkoznak és figyelmen kívül hagyják azt az esetet amikor betegség, fájdalom, sebek, idegesség, álmatlanság és hasonló más okok idézik elő a mondott állapotot, amelyek jóval az izmok igénybevétele előtt okozták a teljes kifáradást vagy kimerülést.

Mind a két esetet könnyen lehet tudományos vizsgálatnak alávetni.

Ha már most a fáradság fogalmával tisztában vagyunk, világos, hogy például a futó a befutott távolságon át ugy intézi a dolgát, hogy célhoz érve, éppen azt az állapotot érje el. Tudvalevőleg a távolsággal fordítva arányos a sebesség, mert rövidebb távolságot gyorsabban tudnak befutni, mint hosszabbat. Az arányos-

sági számok figyelembe vételével aztán következtetni lehet arra az időre, amelyhez kisebb, vagy nagyobb távolságok befutására volna szüksége az atlétának.

Az izomerő kifejtéséhez oxigén belehelesre van szükség, ennek mennyiségét az igénybevett erő határozza meg. Megfigyelték, hogy erős testmozgás kezdetén az oxigénfogyasztás a nyugalmi jellemző vonalból hirtelen szökik fel magas értékre. Ez az emelkedés körülbelül két percig tart és másfél perc után majdnem elérte már a felső határát. Másrészt a belehelt oxigén pontos mérője a kifejtett energiának, minthogy egy liter megfelel öt kalóriának, vagyis akkora hőmennyiségnek, amellyel egy liter zérus fokú vizet öt Celsius hőfokra lehet melegíteni, másrészt pedig egy kalória munkagegyenértéke 437 méterkilogramm.

Tehát a lehető legnagyobb erőfeszítés nagysága egy bizonyos idő alatt elsősorban attól függ, hogy mekkora az atléta tüdejének oxigénfogyasztó képessége és mennyi oxigént tudnak izmai munkává alakítani.

Ezeket a legnagyobb számokat átlagos nagyságu tornászokra nézve elég pontosan meg tudták állapítani.

Az adatok perccenkénti négy litertől egészen tizenöt literig terjednek. Megjegyzendő azonban, hogy az ember sokkal nagyobb energiát tud kifejteni rövid időn át, mint amekkora a belehelt oxigénnek megfelel. Így például az atlétát száz vagy kétszáz méteres futás nem meríti ki, sőt még háromszáz sem tudott előidézni teljes kimerültséget. Félkilométer azonban elsőrendű sikkfutó bajnokot is majdnem annyira volt képes kimeríteni, hogy további erőfeszítést ne tudjon tenni.

Azt találták, hogy negyedmérföldes sikkfutásnál ötvenöt másodperc alatt az oxigén-feldolgozás már tíz litert tett ki. Ebből az is következik, hogy a megfigyeléseket ötven másodpercen alul nem lehet folytatni, mert akkor a rendelkezésre álló energia nemcsak az oxigéntől, hanem már más tényezőktől is függ, amelyek nem lehet figyelembe venni. Ilyenkor ugyanis a legnagyobb sebességet befolyásolják az izom és idegbeli állapotok is.

Uszásra nézve a kísérletek azt bizonyítják, hogy ha nagyjában véve az energiakifejtés a sebesség négyzetével arányosan növekszik, akkor azt a következtetést lehet a női uszókra nézve levonni, hogy súlyuk kilogrammjára vonatkoztatva a férfi erő kifejtésének hetvenkét százaléka képesek. Tulajdonképpen azonban a nők ép oly ügyes és jó uszóknek látszanak, mint maguk a férfiak és ha valamely időre nézve uszásuk sebessége kisebb, ennek oka valószínűleg abban rejlik, hogy csak hetvenkét százaléka képesek.

A sikkfutásnál ugyanilyen formaviszony érvényes a nők és a férfiak között, azaz egész rövid távolságok kivételével a nő 79 százalékát tudja ugyanazon idő alatt befutni a férfi utjának. Öt-tíz másodperces futásoknál azonban az arány a nőre nézve javul és 84 százalékot is kitesz.

A különbséget most is abban kell keresni, hogy a szóbanforgó időben és pedig nagyobb távolságokra, a nő erő kifejtő képessége alacsonyabban áll a férfiénél. Ha a számítás alapjául újra feltételezzük, hogy a perccenként felemészített energia a sebesség négyzetével növekszik, akkor látjuk, hogy a nő a megadott időben csak 62 százalékát tudja kifejtetni az ugyanolyan súlyú férfi energiájának.

A két mérték között ajánlatos a közeparányost venni figyelembe, vagyis 67 százalékot, ami azt jelenti, hogy a női erő kifejtés kétharmadát teszi ki a férfiénak.

Érdekes volna ezt az adatot, amelyet számítással nyertünk, női atlétákon kísérletileg is ellenőrizni.

Végeredményben, mint ahogy ezt az élettani elméletet A. V. Hill egyetemi tanár az angol Tudományos Akadémia előtt kifejtette, a futóbajnok tréningje révén, arra törekszik, hogy ugyanazokat a mozgásokat meghatározott sebességnél megfelelően kisebb energiafogyasztás árán végezze. (p. f.)

(*) **A fekete egyetem.** Ne gondoljuk, hogy a nők mozgalma, amely a művelt világ hölgyeit manapság mind nagyobb erővel sorolja magával: csak azokra a nőkre terjed ki, akiket szép fehér bőrrel áldott meg a természet (amit mind pirosabbra igyekszik varázsolni — a művészet.) Nem, az evolúció egyre zajosabb hullámokat vet az exotikus népek társadalmában is, a sárga, barna, sőt a fényes feketebőrű hölgyek is nőttön növekvő lelkesedéssel közdenek a jogért, a művelődésért, a női nem előhaladásáért, a testi-leiki rabságukból való szabadulásért. Különösen heves most ez a mozgalom Amerika feketetergő-bőrű aszszonyai között. Nem csoda. Hiszen a szabad Amerikában rendkívül alárendelt helyzetben vannak a szerecsenek. Általános megvetés az osztályrészüik. Fehér ember a világért sem lakna feketével egy házban; sőt még a villamosra se ül föl, amelyben egy feketét pillant meg. Arról, hogy egy tanintézetbe, vagy pláne egyetemre szerecsen hallgatót fölvegyenek, szó sem lehet: ott e tekintetben ugyancsak szigorú a numerus clausus. Nos, a szerecsen nők ebbe nem nyugodtak bele. Albuquerque városában most megnyílt az egyetem, amely kizárólag fekete nőhallgatókat fogad magába. Eleinte sok baj volt a tanszékek betöltésével, mert nem akadt fehérbőrű professzor, aki elvállalta volna, hogy szerecsen nőket tanítson. De mégis legyőzték ezt a nehézséget s most már megkezdődtek az egyetem előadásai a fekete hallgatók előtt. Kell ennél döntőbb bizonyosság a nők modern tanulás, tudásvágyára? A nőemancipáció ellenségei váltig igyekeznek a nőket befektetni, hogy azok szellemi képességei a férfiak mögött maradnak, most ime, a fekete nők bizonyítják be, hogy vannak olyan fehérek — mint a fehérek...

(*) **Meddig lehet alvás nélkül kibírni.** Washingtonból írják: Az amerikai egyetem egyik magántanára csak nemrégiben tartott 33 napra koplalókurát annak megállapítására, hogy milyen hatással van az emberi szervezetre a tartós böjtölés. Ugyancsak a nagy sikerrel kutató egyetemnek 8 hallgatója most azzal kísérletezik, hogy meddig lehet alvás nélkül ellenni. A hallgatók közül kettő 85 óra hosszat bírt ki alvás nélkül. A kísérlet végén kijelentették, hogy a hosszas föntlételnek semmi káros hatását nem érzik és még csak nem is álmosak. (Miért nem maradtak tovább is ébren. Fordító jegyzi.) A többi hat csak 60 óra hosszat állta az álmatlanságot, azonban az ő szervezetüket sem befolyásolta károsan a hosszú ébrenlét. A derék yankeek valószínűleg nem is álmodnak róla, hogy ébrenléti világrekordjuk szánalmas törpe produkció azokkal az ébrenléti bravuokkal szemben, amit a békebeli Európa távlpóló bajnokai annak idején véghezvittek. Az amerikai rekorderek 3 és fél napi ébrenléte bagatell pl. a bácskai, egy héti éjjel-nappal tartott névnapok teljesítménye mellett, amikor egynémely gyöngye legénykének ugyan 80—85 órák mulván az asztal alá ivódtak, mindig akadtak, akik egy kis álomtpótló frissítő-mosdással, fürdéssel végig kibírták. Hát csak idejőjenek a tudós amerikai professzorok, ha ébrenlét rekordot akarnak látni. A koplalási rekordot mi tartjuk, sajnos fixfizetésűek. Itt bizony minden kísérletezés nélkül is sokat tanulhatnának a boldog amerikaiak, akik nagy jólétük-től ilyen bolond kísérletezésekre is ráérnek.

(*) **Bruce tábarnok megismétli a Mount-Everest ostromát.** Londoni jelentés szerint Bruce angol tábarnok, a legutóbbi sikertelen Mount-Everest-expedíció vezetője a jövő évben újból megpróbálkozik a világ legmagasabb hegyének a megmászásával s ebből a célból a minap értekezletre hívta össze expedíciójának tagjait. A tábarnokot Norton ezredes, Geoffroy Bruce és Odell kapitányok fogják elkísérni, akik mind kiváló turisták. Az ex-

pedíció költségeinek legnagyobb részét ezuttal is az angol kormány és az angol tudományos földrajzi társulat feezezi. Miután az első expedíció pár száz méterre a csucstól, a borzalmas időjárás miatt hiúsult meg, most minden gondjuk az, hogy felkészüljenek minden eshetőségre. Azzal természetesen tisztában vannak, hogy hirtelen fellépő hóviharakkal szemben, amelyeket kilencezer méter magasságban nem lehet előre látni, teljesen tehetetlenek. Az előző expedíciónak, mint emlékezetes, két halottja is van: Mallory és Irvine.

(*) **Ford hadihajókat vásárolt.** Washingtonból jelentik: A tengerészeti reszort ötös tanácsa elhatározta négy szavazattal egy ellen, hogy Henry Fordnak, a híres detroiti autóbilgyárosnak kétszáz hadihajót ad el. Henry Ford a hajók vételára fejében 1,706.000 dollárt ajánlott fel. A hadsereg számára már hasznavehetetlen hajók egy részét Henry Ford ki akarja vonni a forgalomból és vasból való alkatrészeit akarja felhasználni gyáraiban. Egy részét e hajóknak azonban szállítási célokra átalakíttatná. Az amerikai lapok kiszámították, hogy Henry Ford a hajók előállításának költségeinek alig kétszázalékát fizeti ezekért a hajókért. Amikor ugyanis a világháború kitört, az amerikai kormány a most eladott hajók előállítására és reperálására hozzávetőleg százmilliót adott ki.

(*) **Monumentális békeemléket akarnak felállítani Genfben.** A Berliner Tagblatt jelenti, hogy Eduard Ludwig Corbert nevű igen tekintélyes amerikai ügyvéd Washingtonból Genfben érkezett, hogy ottan egy nagy békeemlékmű felállítását szorgalmazza. Az emlékmű költségeit a háboruban résztvevő népek között akarják összegegyűjteni. Corbert terve szerint ez az emlékmű óriási területre terjedne és körülbelül háromszáz méter magas volna. Emlékül szolgálna a világháború tízmillió halott és harmincmillió súlyosan sebesült áldozatának. Minden nemzetnek az elszentvedt veszteségeihez mért helyet adnának az emlékművön, amelynek megalkotását a Népszövetségre bíznák.

A fertőtlenítés jelentősége a közegészségügyre

A fertőtlenítés fogalmát egy pár évtized előtt még alig ismerték, ami nagyon természetes is, mert akkor még a fertőzésről is nagyon kevesen tudtak. Oly fertőző anyagokról, amelyek bizonyos körülmények között betegséget idézhetnek elő, csak általános fogalmak léteztek, amelyek nemcsak homályosak, hanem sokszor tévesek is voltak. A fogalmak csak akkor tisztázódtak, amidőn mikroszkóp segítségével baktériumokat, növényi képződményeket fedeztek fel és azokat gondosan megvizsgálták.

Koch Róbert és követői felismerték a parányi élősdiek életföltételeit, alakját, megtanulták annak módját, hogy a baktériumok festékanyagok felhasználásával láthatóvá váljanak, felismerték képességüket, hogy mérget (toxint) fejlesztenek. Fejlődésüket és szaporodásukat az úgynevezett tartóssági formák útján fejtik ki, amelyeknek előlése vagy gyengítése hő vagy vegyi szerek útján sikerül.

Laboratoriumokban végzett kísérletekben tanulmányozták a fertőtlenítő szerek hatását. Ez alkalommal megállapították, hogy baktériumölő szereket nem lehet alkalmazni az emberi testen belül, mert az az erő, amely a baktériumokat megsemmisítené, a test sejtjeit is elpusztítaná vagy megmérgezné. Mindazonáltal mégis megbecsülhetetlen nyereséget eredményeztek a lefolytatott kísérletek: biztos alapot nyertünk a betegség elhárítására azáltal, hogy a baktériumnak életfejlődési és szaporodási képességét semmisítjük meg. Így jött létre a modern fertőtlenítés.

A baktériumok fölfedezését megelőző időkben az emberek fertőtlenítés dolgában még tapasztalatlanok és minden tudományos támaszték hiányában voltak. Bizonytalanul tapogatóztak és tisztán gyakorlati tapasztalatok alapján ajánlgatták majd az egyik, majd a másik szert, amelyről hitték, hogy a bomlási bűzökkel együtt magukat a bomló anyagokat is el fogják pusztítani. A faszénnek, oltatlan mésznek, vasgálicnak, ecetnek s más efféléknek nagy szerep jutott járványok idején, de az eredmény a várakozásnak meg nem felelt. Amikor a fertőzést előidéző baktériumokat tudományos alapon felismerték és a laboratóriumi kísérletek kétségtelenül megmutatták, hogy a vegyészeti iparnak melyik termékei ölik biztosan el a baktériumokat, akkor a fertőtlenítésnek és egyszersmind a szagtalanító eljárásnak új korszaka köszöntött be. Mindkét célt első sorban a kőszénkátrányból előállított phenol-készítményekkel akarták elérni, melyek részint tisztán, mint *karbolsav*, részint szappanosítva, mint kreolin, solveol és lysol kerültek forgalomba. Huzamosabb időn át megtartotta egyeduralmát a *karbol*, melyek főleg Lister, az ismert angol sebész, ki nem régen halt meg, honosított meg. Tudományosan ki is mutatták, hogy a karbolnak 5-százalékos oldata néhány perc alatt előli a baktériumokat, emeiek vele érintkeznek. Azonban csakhamar kitért az is, hogy ez — ép úgy, mint a többi phenol-készítmények (lysol, kreolin) a — testsejtjeire marólag, magára a testre mérgezőleg hatnak.

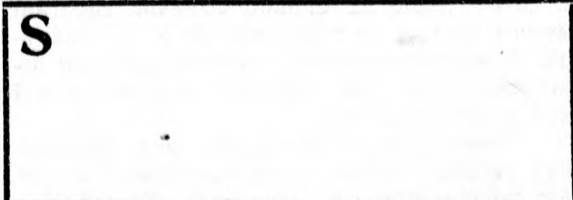
A jól fertőtlenítő higanykészítménynek, a *sublimátnak*, meg van azon képessége, hogy már gyöngye oldatban ($1/2^{1000}$) is biztosan elpusztítja a fertőző betegségek csiráit, továbbá előnye szagtalanosága. Emellett azonban bizonyos árnyoldalai is vannak. Ugyanis nagy fokú mérgező tulajdonságánál fogva elpusztítja a sejteket, vagy azok fehérvérjével feloldhatatlanul egyesül, úgy, hogy fertőtlenítő képessége főleg a szövetek mélyében, váladékokban meggyöngül.

Ujabbban a *formaldehyddel* kísérleteztek a betegségek csiráinak elpusztítása céljából. Ez meg is felelt pontosan ebbeli rendeltetésének mindazonáltal csak korlátozott mértékben alkalmazható a házban vagy a nyilvános életben, mivel könnyen bomlik és erős büze miatt kellemetlenné válik. Legnagyobb hátránya, hogy megtámadja a nyálkahártyákat és keményíti a bőrt és a kötőszöveteket.

Ezek után, dacára az évek során át tartott kísérletezéseknek, azon meggyőződés terjedt el, hogy olyan fertőtlenítő szer, melyben meg van minden jó és nincs meg semmi rossz tulajdonság, ez idő szerint nincs birtokunkban. Mert azok a feltételek, melyeket egy tökéletes fertőtlenítőszerrel megkívánunk, t. i. méregmentesség, maró hatás hiánya, szagtalanító képesség, a saját szagának nem kellemetlen volta, a betegség terjesztők biztos elpusztítása, olcsó ár és a kézi eladás akadálytalan kivihetősége, az eddigi készítményekben mind feltalálhatók nem voltak. E fent említett kívánalmakat mind magában egyesíti egy újabb tökéletes fertőtlenítő szer és ez a *Lysoform*.

Az emberiség a lysoform birtokában végre először rendelkezik olyan szerrel, amely amellelt, hogy a baktériumokat biztosan előli, az emberre nézve nem mérgező s amely mindenütt orvosi rendelet nélkül olcsón kapható.

Rejtvény

Megfejtési határidő 1925. szeptember 26. A megfejtők között értékes könyvjutalmat sorolunk ki.

A múlt számunkban közölt keresztrejtvényt helyesen megfejtették 49-en, hiányosan 19-en. Könyvjutalmat nyert Megyesi Lajos, Novisad, Jevrejska u. 13. I. aki a könyvet a déli-éltti szerkesztőségi órák alatt átvetheti.